

**ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ  
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ  
ВІДДІЛ ІННОВАЦІЙ ТА СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ОСВІТИ  
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ ДАРНИЦЬКОЇ РДА М. КИЄВА  
ДАРНИЦЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР  
ГІМНАЗІЯ №290 м. КИЄВА**

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ  
ПРОЄКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА  
ГІМНАЗІЇ**

**М. КИЇВ  
2019**

УДК 373.3/5.018.54

Рекомендовано до друку Вченою радою  
Інституту педагогіки НАПН України  
(протокол № 13 від 28 листопада 2019 р.)

Рецензенти:

Шелестова Л. В. доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України;

Супрун В. В. кандидат економічних наук, проф. кафедри менеджменту освіти та права ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Організаційно-педагогічні засади проектування освітнього середовища гімназії: зб. матеріалів науково-практичного семінару (електронне видання), 6 листопада 2019., м. Київ / за ред. Трубачевої С. Е., Онищук Л. А. – К : Педагогічна думка, 2019. – с. 58.

Збірник вміщує матеріали наукового дослідження з теми: «Організаційно-педагогічні засади проектування освітнього середовища гімназії». Представлені матеріали достатньою мірою розкривають окремі аспекти досліджуваної проблеми. Вони будуть корисними для науковців та практиків, які опікуються проблемою проектування освітнього середовища гімназії в контексті реформування змісту і структури навчання в системі загальної середньої освіти.

УДК 373.3/5.018.54

ISBN 978-966-644-522-6 ©

Педагогічна думка, 2019

## ЗМІСТ

<b>ПЕРЕДМОВА</b> .....	5
<b>А. Демченко.</b> Використання ідей синергетики у проектуванні освітнього середовища гімназії .....	7
<b>К. Гораш.</b> Принципи організації інноваційного освітнього середовища гімназії.....	8
<b>І. Климчук.</b> Економічні аспекти прогнозування та розвитку освітнього середовища гімназії.....	10
<b>І. Климчук, А. Прутас.</b> Фінансові аспекти економічного складника освітнього середовища гімназії.....	12
<b>Ю. Люлькова, К. Кривчук.</b> Проектування інформаційно-освітнього складника в освітньому середовищі гімназії.....	14
<b>О. Мушка.</b> Системність як принцип проектування освітнього середовища гімназії.....	15
<b>О. Мезенцева.</b> Змістовно-дидактична компонента освітнього середовища Вальдорфської школи.....	17
<b>К. Ніколайчук.</b> Методи та засоби координації систем управління та інноваційні технології для саморозвитку особистості.....	22
<b>Л. Онищук.</b> Аналіз ключових понять дослідження проблеми проектування освітнього середовища гімназії .....	26
<b>Л. Онищук, О. Степанченко.</b> Положення, що розкривають пріоритетні ідеї освітнього середовища гімназії.....	29
<b>Н. Пархоменко.</b> Дидактичні інструменти підвищення ефективності освітнього процесу в Новій українській школі.....	31
<b>О. Прохоренко, Ю. Люлькова.</b> Проектування здоров'язбережувального освітнього середовища.....	33
<b>О. Прохоренко, Л. Оршак.</b> Здоров'язбережувальні технології в структурі освітнього середовища гімназії.....	35
<b>Н. Сойнова.</b> Проектування хмаро орієнтованого середовища нової української школи як педагогічна проблема.....	37
<b>С. Трубачева, П. Замаскіна.</b> Технологія проектування освітнього середовища гімназії.....	40
<b>С. Трубачева, Ю. Люлькова.</b> Метапредметні педагогічні технології в освітньому середовищі гімназії.....	42
<b>А. Цимбалару.</b> Система 3D інтеграції як дієвий інструмент урахування індивідуальних і вікових особливостей учнів початкової школи для організації освітнього процесу.....	44
<b>А. Цимбалару, Н. Пархоменко.</b> Система вербального оцінювання в експериментальних класах початкової школи: загальні положення.....	45
<b>О. Черноус.</b> Дидактичні можливості мультимедійних технологій у формуванні умінь самоконтролю та оцінки навчальних досягнень .....	47

<b>О. Черноус, Н. Чабанна.</b> Застосування мультимедійних технологій у самостійній роботі старшокласників в умовах профільного навчання.....	49
<b>А. Самійлик.</b> Зміна філософії професійної діяльності вчителя Нової української школи як передумова проєктування освітнього середовища гімназії.....	52
<b>Н. Сойнова, А. Самійлик.</b> Можливості змішаного навчання майбутніх учителів Нової української школи.....	53
<b>О. Оскирко.</b> Формування інформаційної культури учителя в системі сучасного освітнього простору.....	56
<b>О. Степанченко.</b> Професійна майстерність учителя української мови і літератури, її вплив на проєктування освітнього середовища Нової української школи.....	58

## ПЕРЕДМОВА

Виконання соціального запиту щодо системних змін, спрямованих на реформування системи шкільної освіти (Закон України «Про освіту» (2017 г.) зі змінами до Закону України «Про загальну середню освіту», в яких розглядаються типи та діяльність установ загальної середньої освіти, актуалізує проблему визначення особливостей організації освітнього середовища учнів гімназії як закладу II ступеня, який буде надавати базову середню освіту.

Розроблення науково-методичного забезпечення процесу реформування загальної середньої освіти сприятиме досягненню якості базової середньої освіти в гімназіях, ефективність діяльності яких значною мірою залежатиме від специфіки/особливостей їх освітнього середовища.

Важливість розв'язання проблеми проектування освітнього середовища гімназії зумовлена необхідністю його реформування відповідно до запитів українського суспільства і безпосередніх замовників загальної середньої освіти.

Провідною тенденцією сучасної педагогічної науки і практики є реалізація особистісно-розвивальної парадигми, пріоритетною метою і критерієм ефективності якої визначається розвиток особистісного потенціалу людини. Це пояснюється тим, що сучасна освіта розглядається в усьому світі як важливий чинник становлення й розвитку особистості, невід'ємний складник соціокультурного середовища, в якому вона живе. Щоб стати повноцінним членом суспільства, їй необхідно, з одного боку, засвоїти його цінності, а з іншого – працювати над створенням передумов щодо успішного входження в нього відповідно до власних індивідуальних особливостей, світоглядних цінностей та особистісної спрямованості.

У форматі аналізу досліджуваної проблеми слід зауважити, що світовими тенденціями сучасного етапу розвитку загальної середньої освіти є такі, як урахування інтересів і потреб окремого учня й суспільства в цілому; максимальний розвиток здібностей учня, незалежно від соціально-економічного та суспільного статусу його сім'ї, статі, національності, віросповідання; виховання громадянина, формування системи цінностей і відносин, які відповідають багатонаціональному суспільству; особистісно-орієнтований освітній процес, котрий ураховує і розвиває індивідуальні здібності учнів, формує загальнонавчальні вміння і навички; адаптація молоді до умов життя суспільства; відкритість освіти, доступність знань та інформації для широких верств населення.

Цілком закономірно, що зміни відбуваються і в цінностях освіти. Пріоритетом є не засвоєння формальних знань і навичок, а гуманність стосунків, свобода самовиявлення, культивування індивідуальності, творча самореалізація особистості. Основними функціями сучасної освіти визнаються такі, як: функція соціалізації – такий розвиток, навчання і виховання дитини, в результаті яких вона буде підготовлена до активного, самостійного життя в суспільстві; людинотворювальна – збереження і відтворення екології людини, її тілесного та духовного здоров'я, особистої свободи, сенсу життя, створення умов для її розвитку і самореалізації; культуротворча – збереження і передача,

відтворення і розвиток культури, сприяння національній і загальнолюдській культурній ідентифікації. У контексті заявленого доцільно відмітити, що цілеспрямоване створення освітнього середовища визначено на рівні Всесвітніх доповідей з освіти ЮНЕСКО як перспективний напрям педагогічної галузі. За цієї обставини науковий інтерес до поняття «освітнє середовище» визначається потребою змін у підходах до підвищення якості освіти, управління процесами розвитку і саморозвитку особистості через педагогічні засоби і джерела формування компетенційного й особистісного досвіду суб'єктів педагогічного процесу та стимули самореалізації з орієнтацією на цілісність і системність в оцінюванні чинників особистісного і професійного зростання.

Основним критерієм наявності досліджуваної проблеми є суперечність між запитом освітньої галузі на освітнє середовище гімназії щодо надання учням педагогічної підтримки в процесах соціалізації, культурної ідентифікації, формування духовно-моральної стійкості тощо і потребою у визначенні його пріоритетних напрямів. Важливість її розв'язання зумовлена необхідністю проектування освітнього середовища гімназії відповідно до концептуальних положень Нової української школи. Сьогодні в освітньому процесі пріоритетом є не засвоєння формальних знань, умінь і навичок, а гуманність відносин, свобода самовиявлення, культивування індивідуальності, творча самореалізація особистості тощо. Нове розуміння результатів освіти визначає необхідність розвитку в учнів здатності до самовизначення в діяльності і спілкуванні, здатності до критичного мислення, самовизначення в діяльності і спілкуванні, які забезпечать успішну самореалізацію і відіграють істотну роль у розвитку кожної особистості зокрема особливо в шкільний період. Основна школа покликана забезпечити учням базову освіту і сформувати самодостатню особистість, здатну до подальшої самореалізації в житті і подальшого навчання в старшій школі.

**Основними напрямками реалізації концептуального аспекту дослідження є такі:** визначення та обґрунтування принципів проектування освітнього середовища гімназії; обґрунтування педагогічних умов проектування освітнього середовища гімназії; дослідження інноваційних тенденцій у проектуванні освітнього середовища гімназії, оцінювання їх ефективності; вивчення досвіду авторських та альтернативних педагогічних систем щодо особливостей проектування освітнього середовища гімназії; проектування змістового складника освітнього середовища гімназії на засадах компетентнісного підходу; проектування економічного складника освітнього середовища гімназії; проектування технологічного складника освітнього середовища гімназії, зокрема проектування особистісно орієнтованих педагогічних технологій; розроблення моделі проектування освітнього середовища для учнів п'ятого класу гімназії в адаптаційний період; розроблення технології проектування освітнього середовища гімназії; визначення організаційно-педагогічних умов підготовки вчителів до проектування освітнього середовища гімназії.

Світлана Трубочева

## ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ СИНЕРГЕТИКИ У ПРОЕКТУВАННІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГІМНАЗІЇ

Демченко А. М.,

заступник директора

ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж»

імені І. Я. Франка, Україна

Синергетика кінця ХХ початку ХХІ ст. поширилася на соціальні науки, ознаменувалася розвитком ідей і принципів, що використовуються в лінгвістиці, історії, психології, педагогіці, мистецтвознавстві, медицині тощо, і знайшла своїх прихильників серед вітчизняних (В. Виненко, А. Вознюк, А. Євтодюк, В. Кремень, В. Лутай, О. Чалий) і зарубіжних учених (В. Буданов, Л. Зоріна, Є. Князева, С. Курдюмов, Б. Мукушев, М. Чванова, В. Харитоновна).

Сьогодні синергетика претендує на статус універсального узагальнення, концепції з великим методологічним та евристичним потенціалом [3], розкриває нелінійність, невірноваженість освітнього середовища, доповнює його поетапний розвиток як діалектичної єдності ідеєю динамічного хаосу. У контексті заявленої проблеми проектування освітнього середовища гімназії зумовлює необхідність використання її суб'єктами сучасних синергетичних ідей.

Цілком закономірно, що в контексті реформи загальної середньої освіти синергетичні ідеї є актуальними і злободенними, що зумовлює необхідність їх кваліфікованого використання в змісті освіти, організації освітнього простору та комунікації суб'єктів освітнього процесу [2, с. 31]. Як свідчать результати освітньої практики критичного осмислення і практичного використання потребують такі напрями упровадження ідей синергетики в освітній процес, як: 1) синергетика для освіти (у процесі реалізації ідей і принципів синергетики значний потенціал мають інтегративні курси синергетики в початковій школі, цикл фундаментальних дисциплін у вищій школі, цикл спеціальних дисциплін на рівні аспірантури, підвищення кваліфікації вчителів і викладачів, адаптивні курси і друга вища освіта; 2) синергетика в освіті (цей напрям передбачає фундаменталізацію освіти, яка базується на принципах синергетики; внесення принципів змін до чинних програм як фундаментальних, так і фахових дисциплін; використання понять синергетики в процесі викладання природничо-наукових і гуманітарних дисциплін; упровадження спецкурсів із синергетики відповідно до профілю вищих навчальних закладів); 3) синергетика освіти (цей напрям потребує створення єдиного міждисциплінарного простору в закладі освіти; становлення й розвиток нового типу соціальних відносин між учасниками освітнього процесу, що передбачає взаємодію на правах рівності, співробітництво, співтворчість, взаємну допомогу [1, с. 169]).

Отже, кваліфіковане використання учасниками освітнього процесу ідей синергетики, які діалектично сприймають та інтерпретують педагогічну дійсність, сприятиме посиленню їхніх позицій у процесі проектування

освітнього середовища гімназії, формуванню синергетичного мислення та модернізації способів управління процесами його становлення і розвитку.

### Література

1. Буданов В. Г. Синергетика: история, принципы, современность [Электронный ресурс] / В. Г. Буданов. – Режим доступа: <http://spkurdyumov.ru/what/sinergetika-istoriya-principyu-sovremennost>. – Название с экрана (05.12.13).
2. Зорина Л. Я. Отражение идей самоорганизации в содержании образования/ Л. Я. Зорина // Педагогика. – 1996. – №4. – С. 105 – 109.
3. Кремень В. Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез / В. Кремень // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – №3. – С. 11–12.
4. Мукушев Б. А. Синергетика в системе образования / Б. А. Мукушев // Образование и наука. – 2008. – №3(51). – С. 105–122.
5. Харитонов В. А. Образование стратегии развития и синергетики [Электронный ресурс]. Харитонов В. А., Санникова О. В., Меньшиков И. В. – Режим доступа: <http://spkurdyumov.ru/edukatin/obrazovanie-strategiya-i-sinergetika>.

## ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГІМНАЗІЇ

*Гораш К. В.  
кандидат педагогічних наук,  
старший науковий співробітник  
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти  
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

Для педагогічних працівників сучасних закладів загальної середньої освіти актуальними є питання створення сучасного освітнього середовища, яке б стимулювало природні потреби учнів до пошуку новизни й дослідження нового; розвиток навичок спостерігати, виявляти проблеми, формулювати гіпотези та висновки. Вивчення цих питань зумовлює пошук та наукове обґрунтування інноваційних підходів до організації інноваційного середовища гімназії.

У контексті реформи загальної середньої освіти розвиток сучасної школи зумовлюється і залежить від глобалізаційних процесів - демократизації, гуманізації, інформатизації і спрямовується на оновлення усіх її складників відповідно до потреб держави і суспільства та відродження національних традицій українського народу. У зв'язку з цим організація інноваційного середовища гімназії має базуватися на принципах гуманізму, демократизму, інноваційності, інтеграції науки й освіти, випереджувального розвитку, відкритості та партнерства.

*Принцип гуманізму*, що утверджує людину як найвищу соціальну цінність, сприяє створенню позитивних умов для самореалізації учасників



освітнього процесу, задоволення їхніх професійних та освітніх потреб через надання свободи у виборі форм, методів і засобів навчання, різних видів освітньої і пізнавальної діяльності тощо.

*Принцип демократизму* забезпечує демократизацію освітнього процесу й позаурочної роботи з учнями, що передбачає командну співпрацю усіх суб'єктів інноваційного середовища гімназії, що ґрунтується на взаємоповазі один до одного й урахуванні альтернативних пропозицій, досягненні консенсусу; наданні автономії творчим групам учнів і вчителів у вирішенні проблемних завдань через різноманітні форми навчання відповідно до їхніх інтересів, можливостей і потреб.

Принципи гуманізму та демократизму органічно пов'язані між собою та складають загальні, фундаментальні засади освітнього середовища гімназії.

*Принцип інноваційності* є пріоритетним у процесі визначення усіх імовірних стратегій організації інноваційного середовища гімназії та методологічного інструментарію, які можуть бути використані на етапах його проектування. Інноваційність освітнього середовища полягає в урахуванні сучасних вимог до особистості як майбутнього фахівця, підготовленого до життя в мінливому світі, здатному продукувати інноваційні ідеї. Застосування принципу інноваційності відбувається в процесі прийняття самостійних рішень учнями щодо реалізації інноваційних ідей.

*Принцип інтеграції науки й освіти* полягає в синергії між освітою та наукою, оскільки освітня діяльність і наукова тісно пов'язані між собою. Зміст та система заходів створення інноваційного середовища гімназії ґрунтуються на науково підтверджених знаннях та є об'єктами наукових досліджень.

Інтеграція є найважливішим вектором розвитку як в науці, так і в освіті. Як не може бути науки без передачі знань майбутнім поколіннями, так і освіта не забезпечить всебічного розвитку особистості без постійного застосування в освітньому процесі досягнень науки. Нове знання стає інструментом освоєння різних предметних галузей і вирішення практичних завдань. З ним пов'язано особливе значення фундаментальної науки в освітньому процесі та організації інноваційного середовища гімназії.

Важливими принципами організації інноваційного середовища гімназії є *принципи випереджувального розвитку та відкритості*. Він сприяє становленню навчально-дослідницької діяльності учнів та інноваційної діяльності учителів як чинників підготовки випускників закладів загальної середньої освіти до мобільності і конкурентної боротьби на ринку праці. Основний зміст принципу випереджувального розвитку розкривається через формування в учнів якостей, які дозволять їм успішно адаптуватися, жити та працювати в умовах XXI століття. Тобто, принцип випереджувального розвитку орієнтується не на теперішнє, а на майбутнє, на ситуації, в яких майбутній фахівець опиниться через кілька років після одержання освіти.

*Принцип відкритості* із синергетичної точки зору передбачає постійну незавершеність пошукової діяльності учнів, їхню орієнтацію в інформаційному просторі, застосування інформаційних ресурсів. Використання цього принципу

впливає й на відкритість змісту навчання і виховання, що проявляється в проектуванні освітніх дослідницьких програм із виходом за межі змісту державного стандарту через урахування сучасних уявлень про предмет дослідження.

Цей принцип забезпечує процедурну відкритість освітнього процесу, автономність персонального вибору учнем предмету дослідження, вимагає застосування інтерактивних форм і методів у навчально-дослідницькій діяльності. Для реалізації цього принципу необхідна інформаційна відкритість, де вибір завдань навчання і діяльності (профілів) є прерогативою учнів. Роль учителя визначається як партнера навчально-дослідницької діяльності, який допомагає учню, насамперед, у процесах самоосвіти і самовиховання.

*Принцип партнерства* в організації навчально-дослідницької діяльності учнів гімназії передбачає створення партнерських стосунків між педагогічними працівниками, учнями, батьками, органами управління освітою міста, району, громадськими організаціями, діячами, представниками еліти міста тощо, що дає змогу забезпечити дієву систему підготовки випускників до успішної реалізації життєвих планів.

*Отже*, організація інноваційного середовища гімназії традиційно відбувається під керівництвом учителя, який створює умови, що забезпечують реалізацію принципів гуманізму, демократизму, інноваційності, інтеграції науки й освіти, випереджувального розвитку, відкритості та партнерства із застосуванням різноманітних форм, методів, інноваційних й інформаційних технологій взаємодії учителя й учнів в освітньому процесі.

## **ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРОГНОЗУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГІМНАЗІЇ**

**Климчук І. О.,**

*кандидат педагогічних наук,*

*старший науковий співробітник*

*відділу інновацій та стратегій розвитку освіти*

*Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

Економічне проблеми, які пов'язані з питаннями фінансування освітнього середовища школи (гімназії) на сучасному етапі розвитку української економіки потребують подальшого вивчення та практичної апробації/реалізації. Джерела фінансування закладів освіти, (шкіл/гімназій) можуть бути різноманітними. Вони можуть мати як свою специфіку, так і різні механізми залучення коштів в освітянське середовище. Зважаючи на те, що на практиці більшість закладів освіти, (шкіл/гімназій) фінансується некомерційними організаціями (установами), відповідно до свого статусу вони можуть отримувати фінансову допомогу з різних джерел, зокрема з таких, як: внутрішні вітчизняні джерела фінансування (державне фінансування (бюджет); недержавне фінансування (асигнування спонсорів, благодійні внески тощо); закордонна

допомога (гуманітарна допомога у вигляді цільових грантів, консультативна допомога тощо).

Проаналізуємо основні *статистичні показники*, що стосуються саме *бюджетного фінансування освіти* за останній період:

1. Показник *«Освітня субвенція»*. Показник обсягу освітньої субвенції для місцевого бюджету визначають за спеціально затвердженою формулою (формула розподілу освітньої субвенції між місцевими бюджетами затверджена постановою КМУ від 27.12.2017 № 1088 і викладена в новій редакції постановою від 06.02.2019 № 65). Згідно з цим розрахунком розподіл обсягу освітньої субвенції між місцевими бюджетами здійснюється на підставі розрахункового показника фінансового нормативу бюджетної забезпеченості контингенту учнів усіх типів закладів загальної середньої освіти станом на 5 вересня року, що передує поточному бюджетному періоду, контингенту учнів групи VI станом на 1 січня року, що передує плановому бюджетному періоду, та контингенту студентів групи VII станом на 1 жовтня року, що передує плановому бюджетному періоду.

У «Висновку» Комітету з питань бюджету Верховної Ради України щодо проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» зазначається: освітня субвенція відповідно до бюджетних висновків у доопрацьованому законопроекті № 9000 порівняно із законопроектом, поданим на перше читання, зменшена на 1 356,2 млн. грн. Таке зменшення відбулося переважно за рахунок зменшення нерозподілених видатків у загальному обсязі цієї субвенції. На 2019 рік розмір освітньої субвенції становить – 69 623 581,4 тис. грн.

2. Показник *«серічна зарплата педагогічних працівників»*. У таблиці додатку, що наведений відповідно до ст. 38 БКУ, додатків 1–9 від 16.11.2018 р. до законопроекта наведено такі показники: середня річна зарплата учителя сукупно на 2019 рік становить ('000 Hр) ⇒ 136,0040184 грн; середня річна зарплата директора сукупно на 2019 рік становить ('000 Hр) ⇒ 177,880758 грн.

3. Показник *«гроші ходять за учителем»*. Зведені бюджети областей. У додатках, що наведені відповідно до ст. 38 Бюджетного кодексу України (БКУ), визначено видатки на оплату праці з нарахуваннями педагогічним працівникам закладів загальної середньої освіти. Наводимо показники зведених бюджетів областей на оплату праці з нарахуваннями (тис. грн.)

-	Вінницька	2 835 078	Київська	3 325 447
-	Волинська	2 464 890	Кіровоградська	1 707 778
-	Дніпропетровська	4 805 809	Луганська	958 053
-	Донецька	2 350 941	Миколаївська	965 640
-	Житомирська	2 362 810	Одеська	4 107 247
-	Закарпатська	3 078 437	Полтавська	2 338 667
-	Запорізька	2 770 496	Рівненська	2 883 867
-	Івано-Франківська	2 961 966	Черкаська	2 025 952
-	Сумська	1 572 031	Чернівецька	1 846 511
-	Тернопільська	1 947 821	Херсонська	1 918 552
-	Харківська	3 626 516	м. Києва	3 307 51

- Хмельницька 2 294 350
- Разом за бюджетами адміністративно-територіальних одиниць - 65 658 782,4

4. Показник «додаткові видатки». Передбачено додаткові видатки за загальним фондом Держбюджету – 2019 р. на трансферти місцевим бюджетам, зокрема: 1,5 млрд. грн. - реалізація заходів, спрямованих на підвищення якості освіти; 150 млн. грн. - створення й ремонт спортивних комплексів у закладах загальної середньої освіти; 45 млн. грн. – надання фінансової підтримки кримськотатарському каналу «АТР Т» в розділі «Освіта»; зміцнення матеріально-технічної бази навчальних закладів, закладів культури і охорони здоров'я, реконструкції мереж водопостачання, будівництва та реконструкції шкіл у місцях компактного проживання депортованих осіб.

Таким чином, з урахуванням складної ситуації з бюджетним фінансуванням і зменшенням обсягів освітньої субвенції проблема пошуку й залучення коштів у загальноосвітнє середовище (школи/гімназії) на часі є найбільш актуальним завданням. Водночас пошуки альтернативних джерел фінансування призводять до необхідності більш раціонального їх використання, зокрема з метою реалізації освітніх проектів/програм. Вивчення міжнародного досвіду, а також поширення шляхів і механізмів пошуку та залучення додаткових інвестицій у вітчизняну освітянську галузь залишаються найбільш стратегічним завданням, що потребує подальшого дослідження та апробації.

### **Література**

1. Концепція нової української школи [Текст]: Концептуальні засади реформування української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

2. Які обсяги фінансування і на що саме заклали у Державному бюджеті України на 2019 рік? Який розмір середньорічної зарплати вчителя та директора школи закладено? На що спрямовано додаткові видатки бюджету? Формула розподілу освітньої субвенції на 2019 рік. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2545-sklki-groshey-na-osvtu-v-derjbyudjet-2019>

3. Климчук І.О. Теорія і технології реалізації інвестиційних механізмів у шкільній освіті : посібник / І. О. Климчук. – Київ, 2014. – 87 с. URL: <http://undip.org.ua/upload/iblock/b16/ПОСІБНИК%20Теорія%20і%20технології%20реалізації%20інвестиційних%20механізмів%20>

## **ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО СКЛАДНИКА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГІМНАЗІЇ**

**Климчук І. О.,**

*кандидат педагогічних наук,*

*старший науковий співробітник*

*відділу інновацій та стратегій розвитку освіти*

*Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

**Пругас А. В.,**

*директор спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів*

Високий рівень освіченості суспільства сприяє розвитку будь-якої держави. Особливе значення сучасна освіта набуває на терені глобальних проблем, що постали перед суспільством на сучасному етапі його розвитку. У цивілізованому суспільстві освіта є вигідним джерелом інвестування. У зв'язку з політичною та економічною ситуацією в Україні загострилися проблеми, пов'язані з нестабільним фінансуванням середньої освіти і відповідно його масштабами й потребами. Скорочення державного фінансування загальної середньої освіти породжує необхідність розроблення нових інструментів фінансування, оцінювання їх ефективності та механізмів упровадження.

Фінансова політики держави, нормативно-правові документи, цільові програми різного рівня уміщують безліч суперечностей, що породжують проблеми та інституційні бар'єри в процесі розвитку закладів загальної середньої освіти як суб'єктів економічної діяльності. Державні заклади освіти, зокрема гімназії/ліцеї надають освітні послуги і фінансуються з бюджету. Дані обставини зумовлюють необхідність концептуального удосконалення їх бюджетного й позабюджетного фінансування. Застосування зарубіжного досвіду реформування фінансових відносин між державою і закладами освіти (ліцеями/гімназіями) вимагає його адаптації до українських умов господарювання.

Для більш серйозної дискусії щодо фінансування закладів загальної середньої освіти необхідно проаналізувати нормативну базу економіки загальної середньої освіти. Вона складається з безлічі документів: Конституції України, законів і кодексів, указів Президента, постанов Верховної Ради і Кабінету Міністрів, рішень Конституційного суду, наказів, положень та інструкцій Міністерства освіти і науки України, рішень, наказів і постанов розпорядників бюджетів обласного, міського та районного рівнів. Зміна ролі держави в розподілі фінансових потоків між рівнями середньої освіти та підвищення фінансової самостійності закладів освіти дозволить уникнути неефективних витрат.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена необхідністю всебічного наукового аналізу джерел і проблем модернізації фінансового механізму системи загальної середньої освіти в Україні, який дозволить, по-перше, із системних позицій виявити наявні суперечності, по-друге, - внести пропозиції та визначити перспективи фінансової взаємодії держави і закладів загальної середньої освіти.

### **Література**

1. Концепція нової української школи [Текст]: Концептуальні засади реформування української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

2. Про затвердження Інструкції про організацію та діяльність гімназій. Інструкції про організацію та діяльність ліцею [Текст]: Наказ Міністерства освіти України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0007-96>

3. Освітня реформа: друга школа втрачає спецстатус, гімназію - збережуть. URL: <http://vikna.if.ua/news/category/education/2018/04/04/83308/view>

4. Новая украинская школа: чего ждать от реформы образования в Украине. URL: <https://www.segodnya.ua/ukraine/novaya-ukrainskaya-shkola-chtto-zhdat-roditelyam-ot-reformy-obrazovaniya-1291098.html>

## **ПРОЄКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СКЛАДНИКА В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ГІМНАЗІЇ**

**Люлькова Ю. М.,**

*науковий співробітник*

*відділу інновацій та стратегій розвитку освіти*

*Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

**Кривчук К. В.,**

*заступник директора з НВР гімназії №290*

В умовах реалізації особистісно-орієнтованої парадигми освіти, що ураховує потреби кожного учасника освітнього процесу, більш затребуваними стають технології навчання, що дозволяють диференціювати та індивідуалізувати освітній процес, сприяють побудові індивідуальної освітньої траєкторії. Наприклад, моделювання комфортного інформаційно-освітнього середовища, мережеві системи навчання, дистанційне навчання тощо. Під інформаційно-освітнім середовищем розуміють системно організовану сукупність інформаційного, технічного, навчально-методичного забезпечення, нерозривно пов'язану з людиною як суб'єктом освітнього процесу. Сучасне інформаційно-освітнє середовище закладу освіти включає: комплекс інформаційних освітніх ресурсів, у тому числі цифрові освітні ресурси, сукупність технологічних засобів інформаційних і комунікаційних технологій: комп'ютери, інше ІКТ обладнання, комунікаційні канали, систему сучасних педагогічних технологій, що забезпечують навчання в сучасному інформаційно-освітньому середовищі [2]. Проте використання навчально-методичних комплектів не втрачає своєї актуальності, оскільки вони створюються з урахуванням досягнень сучасної методичної науки та мають потенціал для створення інформаційно-освітнього середовища, забезпечення диференціації та індивідуалізації освітнього процесу. До їх складу можуть входити компоненти, що традиційно видаються на паперовому носії (підручник, книга для вчителя, робочі зошити), так і мультимедійні програми, навчальні комп'ютерні програми, електронні підручники. Очевидно, що з появою нових технічних можливостей, спектр електронних компонентів, що дозволяють розширювати інформаційно-освітнє середовище і формувати навички інформаційної культури в учнів, буде збільшуватися. Під час

використання в класі нових технологій середовище адаптується до нового формату. Заклади освіти починають змінювати простір, щоб учні могли працювати з електронними пристроями і взаємодіяти один з одним [1]. Варіантом такого перепланування є розташування викладача в центрі аудиторії, коли навколо нього знаходяться робочі місця учнів, а те, що раніше демонструвалося б на дошці, відображається в кожного на персональному екрані. Бібліотеки та інші шкільні приміщення – вестибюлі, коридори – перетворюються на простір для індивідуального навчання, в якому зручно працювати з портативними пристроями.

Сучасний стан «відкритості» освітнього закладу також забезпечується через веб-сайт, який є ефективним засобом для розв'язання суперечностей між появою різних форм інформування й обмеженістю способів їх використання в педагогічних системах. Веб-сайт розглядається як компонент єдиного інформаційного освітнього простору закладу освіти і важливий чинник його розвитку, інструмент розвитку взаємодії усіх учасників освітнього процесу (учнів, педагогічних працівників, психолога, адміністрації) і батьків. Автоматизоване робоче місце, електронний щоденник, системи оперативного інформування батьків, що використовуються в освітньому закладі, – це один із кроків у проектуванні освітнього середовища гімназії на шляху упровадження в навчальний процес нових зручних інструментів взаємодії усіх його учасників, активного залучення батьків до розв'язання проблем освіти, оперативного і зручного інформування про діяльність закладу освіти засобами Інтернету. Інформаційно-комунікаційні технології залишаються ефективними засобами забезпечення прозорості в сфері освіти та формування відкритого інформаційного освітнього простору закладів освіти.

### **Література**

1. Трубачева С. Мультимедійна візуалізація у реалізації метапредметних технологій профільного навчання / Світлана Трубачева, Оксана Чорноус // Дидактика: теорія і практика : зб. наук. праць / [за наук. ред. д-ра пед. наук Г. О. Васьківської]. – К. : Ін-т обдаров. дитини НАПН України, 2017. – С 88–94.

2. Трубачева С. Мультимедійна підтримка організації освітнього середовища старшої школи / Світлана Трубачева, Оксана Чорноус // Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи : Матеріали Другої Міжнар. наук.-практ. конф., м. Умань, 5–6 жовт. 2017 р. // «FOLIA COMENIANA» : Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського / [голов. ред. Осадченко І. І. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. – С. 121–124.

## **СИСТЕМНІСТЬ ЯК ПРИНЦИП ПРОЕКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГІМНАЗІЇ**

**Мушка О. В.,**

*кандидат педагогічних наук,*

*старший науковий співробітник*

*відділу інновацій та стратегій розвитку освіти*

Принцип системності передбачає дослідження й перетворення (проектування) освітнього середовища гімназії як складної й динамічної системи. Значущість цього принципу зумовлена специфікою об'єкта, котрий проектується.

Насамперед наведемо поширене загальнонаукове визначення поняття «система», за яким - це сукупність певних складників (компонентів, підкомпонентів, елементів), цілісність якої забезпечується їх взаємними зв'язками й залежностями (котрі є сильнішими за зв'язки цих складників поза системою). Зазначимо, що освітнє середовище гімназії – це сукупність зв'язків і відносин між учасниками освітнього процесу в цьому закладі (ланці закладу) загальної середньої освіти, котра породжує розмаїття умов, чинників, можливостей для виховання (самовиховання), навчання (самонавчання), розвитку (саморозвитку) його суб'єктів. У структурі освітнього середовища гімназії поєднуються об'єкти матеріального (речі, технічні засоби навчання) й духовного світу (наприклад, вчинки), процеси пізнання, спілкування, діяльності, відносин між учасниками освітнього процесу.

Отже, освітнє середовище гімназії є складною системою, до складу якої входять компоненти, підкомпоненти, котрі також мають системні властивості. Варто зауважити, що освітнє середовище гімназії може бути складником інших систем вищого порядку (тобто досліджуватися як підсистема, компонент, підкомпонент іншої системи), а саме: розглядатися як підсистема освітнього середовища закладу загальної середньої освіти (вона може бути пов'язана як з освітнім середовищем початкової школи, так і з освітнім середовищем ліцею), вивчатися як компонент освітнього середовища в певній територіальній громаді тощо. Тому як дослідження цього об'єкта, так і адекватне випереджальне відображення оптимальних варіантів його розвитку за допомогою ідеальних і матеріальних моделей, проектів неможливі без урахування його системного характеру, тобто застосування принципу системності, системного підходу.

Системний характер має й проектування освітнього середовища гімназії, тобто цілеспрямована діяльність зі створення його проекту. Напрацювання з системно-діяльнісного підходу щодо проектування складних освітніх (соціальних) об'єктів дають змогу визначити структурні компоненти і функціональне поле цієї діяльності.

Зрештою, принцип системності застосовуватиметься в процесі створення, експертного оцінювання, апробації проекту освітнього середовища гімназії. Хоча ця розробка (документ) буде відображати лише найістотніші складники названого об'єкта й зв'язки між ними, вона також буде ідеальним образом цієї системи, тобто матиме системний характер.

Принцип системності тісно пов'язаний з іншими принципами проектування освітнього середовища гімназії, а саме: термінологічним принципом, принципами цілісності, комплексності, діяльності, ієрархічності, структурності, неперервності, варіативності, самоорганізації тощо.



## ЗМІСТОВНО-ДИДАКТИЧНА КОМПОНЕНТА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ШКОЛИ

Мезенцева О. І.

науковий співробітник

відділу інновацій та стратегій розвитку освіти

Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

Навчання та виховання у вальдорфській педагогіці розуміється як цілісний процес, що має своїм основним завданням пробудження та розвиток здібностей і задатків, а також забезпечення того, щоб воля, почуття та мислення дитини завжди працювали в унісон. Це спонукає педагогів пізнавати дитину на трьох рівнях людського ества: *тілесному* (тіло в його становленні й розвитку); *душевному* (світ людських почуттів, мислення й волі); *духовному* (питання пошуку ідентичності власного «Я»; питання про суть людського духу, духовного розвитку) (Рихтер & Тауц, 2005, с. 74). Оскільки ці три компоненти цілісної істоти людини тісно взаємопов'язані – кожна частина впливає на інші – то процес навчання та виховання будується так, щоб сприяти гармонійному співвідношенню усіх складових. Р. Штайнер, зокрема, підкреслює, що основою педагогіки є «знаходження такого методу навчання, створення таких умов виховання, завдяки яким ми поступово відкривемо те, що закладено в природі людини, ми маємо пристосувати цій меті наше викладання: в кожному кроці навчальної програми та розкладу занять» (Steiner, 1954).

На основі аналізу літератури та враховуючи основні засади вальдорфської педагогіки (Карлгрен, 1995; Штайнер, 1993; Штейнер, 1997), визначаємо такі структурні компоненти *змістовно-методичної складової* освітнього середовища Вальдорфської школи: *зміст освіти*, що реалізується через: концепцію навчання та виховання, яка заснована на антропософії; природовідповідність змісту програм навчання; викладання предметів художньо-естетичного та ремісничо-практичного спрямування впродовж усього циклу повної загальної середньої освіти, запровадження таких предметів як евритмія, малювання форм, мистецтво мовлення та ін.; акцент на ціннісному, духовному ставленні до навколишнього світу; міждисциплінарність, цілісність у сприйнятті світу дитиною; «знання для життя» – зв'язок знань з практичною діяльністю;

*форми і методи організації освітнього процесу*, що у вальдорфській педагогіці мають свою специфіку, а саме: ритмічна організація освітнього процесу (ритм дня, тижня, року), викладання епохами, особлива структура уроків, міждисциплінарна взаємодія навчальних предметів, художньо-образне викладання (1–5 класи), реалізація феноменологічного підходу у викладанні (6–12 класи), залучення учнів до художньої та практичної діяльності та ін.;

*система оцінювання особистісного розвитку учня*: прогрес відносно самого себе – відсутність бального оцінювання навчальних досягнень та особлива система моніторингу розвитку учня, оцінка як допомога, а не покарання.

У роки заснування першої Вальдорфської школи Рудольф Штайнер надав вчителям поради стосовно навчальних тем, які особливо підходять дітям відповідно до їх розвитку та віку, та основні підходи у викладанні. Ці рекомендації після смерті Р. Штайнера набули подальшої розробки вальдорфськими вчителями на основі набутого ними досвіду.

Основною ідеєю навчальних програм Вальдорфських шкіл є цілісний розвиток дитини; основним завданням – дати дитині на кожному етапі її розвитку такий зміст, який би максимально відповідав потребам віковому періоду. Керуючись принципом цілісності людського єства, вальдорфська освітня програма намагається зберегти цю цілісність через поєднання когнітивного компонента з естетичним та практичним. Безумовно, в кожному навчальному предметі переважає та чи інша складова, але завжди можна віднайти рівновагу. Наприклад, у математиці переважає мислення, проте в ній можна виявити і складову почуття (естетичний аспект, скажімо, в красі математичних закономірностей), і вольовий аспект (ритмічний рахунок); у рукоділлі й ремеслі переважає вольова (дійова) складова, але враховується й мислення (конструювання речі, придатність її для використання, виготовлення предметів у контексті життєвої практики), і аспект почуття (естетика) – річ має бути красивою і т.п. Викладання мистецтв, яке у вальдорфській педагогіці посідає істотне місце, має своїм центром культуру почуття, але включає когнітивний аспект (рефлексія на властивості фарб і форм, характер музичного твору тощо) і аспект волі (необхідність постійних вправ і повторень) (Карлгрен, 1995; Штайнер, 1997; Штейнер, 1994).

Предмети з'являються в навчальному плані Вальдорфської школи відповідно до того, як дитина «пробуджується» до навколишнього світу, та визначаються чотирма *основними принципами*: орієнтація на людину та її розвиток, орієнтація на світ і культуру, орієнтація на пізнання й практичні справи, та, передусім, – орієнтація на дитину і її конкретну ситуацію (Рихтер & Тауц, 2005).

Структурно навчальна програма будується за *вертикальним* і *горизонтальним* принципами. Вертикально програма розглядає зміст навчання з окремих предметів за ступенями навчання, що відповідає традиційній побудові навчальної програми. Завданням горизонтальної структури є поєднання різних предметів або предметних галузей, завдяки чому у тісній міжпредметній взаємодії дитина отримує цілісний погляд на світ та процеси, що в ньому відбуваються (Загвоздкін, 2005, с. 92).

Наведемо приклад *горизонтальної* вікової орієнтації вальдорфського навчального плану.

6 клас – 12–13 років. Цей період Р. Штайнер називає допубертатним, що передує статевому дозріванню. Фізично розвиток хлопців і дівчат має різні ритми та ознаки (дівчата починають отримувати перші «жіночі» ознаки: наповнюється тіло, у багатьох починаються цикли). Спільним для цього віку є те, що під час фази фізичного дозрівання в душі дитини виникає сексуальна проблема: фізичні зміни, які вона помічає у себе та своїх друзів, ведуть до

фізіологічної цікавості. Усвідомлення своєї «нової» індивідуальності веде до наступного етапу відсторонення, результатом чого стає більш прискіпливий погляд на себе та інших. Світ поділяється на полярності: чорне та біле, чоловіче та жіноче.

Критичність, яка з'являється у цей час до оточення і до себе, прискіпливість у Вальдорфській школі спрямовується на світ: на точне спостереження та опис фізичних явищ, дослідів на уроках *фізики*. *Математика* ділиться на дві полярності – *алгебру* та інструментальну *геометрію*, – де дуже точно потрібно спостерігати та дуже точно виконувати роботу лінійкою і циркулем (вивчають кути та виконують побудову геометричних візерунків, усвідомлюються геометричні закономірності). На уроках *рукоділья* виконують вироби у техніці «печворк». З *живопису* зникає колір, з'являється вугілля та чорно-біле малювання, де гра світла та тіні дає змогу виконати об'ємну фігуру. На уроках *географії* вивчається мінералогія: учні самостійно вирощують кристали, спостерігаючи за їх чіткими лініями та будовою, інколи діти спускаються в печери, де вузькими спелеологічними коридорами можуть усім своїм тілом пережити елемент землі та усвідомити свої «кордони». В *історії* вивчають спочатку Рим (з його чіткими законами та системою відповідальності за свої вчинки, з внутрішнім імпульсом завоювати увесь світ), зародження Християнства як духовного спасіння та епоху раннього Середньовіччя з його лицарськими обітницями, культом «Благородної Дами», куртуазними манерами. На уроках *музики* вивчають пісні та виконують інструментальні твори цього історичного періоду, на *евритмії* – середньовічні танці, в *літературі* – середньовічні балади.

Наприкінці року відбувається те, на що очікує кожен шестикласник Вальдорфської школи світу – Середньовічний турнір та бал, де зустрічаються кілька шкіл. Цей проект стає фестивалем історії та культури, де учні ще більше заглиблюються в світ геральдики, малюючи власні герби, спалахують перші ніжні стосунки під час цнотливих середньовічних танців, де можна взяти партнера за руку через хустинку або за кисть руки, звучить жива музика у виконанні учнів, декламуються балади тощо. Часто організують ще й бал з батьками, де діти демонструють свої власні напрацювання і дають майстер-класи для батьків.

Здійснений аналіз спонукає демонструє тісний міжпредметний взаємозв'язок навчального плану Вальдорфської школи у горизонтальній площині на прикладі тематичної та діяльнісної наповненості навчальних предметів 6 класу, які дають, за словами Р. Штайнера, «душевно-духовну поживу» підлітку. З власного досвіду хочеться додати, що пройдений у такий спосіб критичний вік дає змогу пробудити справжній, духовний інтерес до іншої статі, запобігти раннім проявам сексуальності через опосередкований образ справжнього мужнього чоловіка (лицаря) та витонченої жінки (дами серця). Критичність у поглядах підлітків спрямовується на інтерес до Світу. Р. Штайнер говорить, що найкращою профілактикою таких проявів як відчуження від світу, егоїзм, брутальність, нігілізм є організація походів,

таборів, мандрівок на природі, де воля має реалізовувати себе у подоланні реальних життєвих труднощів, природних стихій, у розв'язанні життєво важливих задач. Результатом залучення батьків до таких проектів стає більш тісна взаємодія сім'ї та школи, повага з боку батьків до навичок, які здобули діти, зміцнення сімейних стосунків. Підлітки долають цю вікову кризу значно легше, не намагаючись «подорослішати» через макіяж, алкоголь тощо. Усі ці змістово-методичні заходи сприяють гармонізації внутрішнього стану дитини, розвитку креативності, артистизму, зацікавленості світом, навичок спілкування (у тому числі з протилежною статтю), соціальній взаємодії, командній роботі тощо.

У вступній статті до Програм для Вальдорфських шкіл України міжнародний куратор науково-педагогічного проекту «Розвиток вальдорфської педагогіки в Україні» М. Цех пише: «Зміст та методи мають обиратися таким чином, щоб охоплювати весь душевний спектр дитини, що росте та розвивається: мисляче пізнання, сприймаюче переживання, творчу дію. <...> Кожний вчитель при цьому стає співавтором навчальних програм. Він відповідає за свій урок, виходячи з конкретного сприйняття своїх учнів. Учитель постійно навчається діагностувати особливості розвитку своїх дітей та, відповідно, індивідуалізувати навчальні програми. Він несе відповідальність за таке формування уроку та такий підбір навчального матеріалу, щоб якомога краще розвивався індивідуальний потенціал довірених йому дітей. Відповідно до вікових змін учнів зростають фахові вимоги до вчителя» (Програми для вальдорфських шкіл України: 1–9 класи, 2009, с. 7).

Специфічною для вальдорфської педагогіки *формою організації* навчання є викладання «епохами», коли впродовж тривалого проміжку часу (3–4 тижні) на першому здвоєному уроці викладається певний предмет. Така організація характерна для загальноосвітніх предметів, натомість для циклу мистецтв, практичних предметів, іноземних мов, евритмії, фізкультури зберігається урочна (ритмічна) форма навчання. Зміна інтелектуальних та творчо-прикладних занять упродовж дня (ритм дня), урівноважує когнітивну, творчу та вольову діяльність, супроводжуючи це фізичною активністю, що носить назву «гігієнічна організація навчання», спрямована на збереження і зміцнення психофізіологічного здоров'я учнів (Kamm, 2000).

Окрім цього, епохальна система навчання передбачає періоди концентрації на визначених темах, що змінюються паузами, коли заняття цим предметом не проводиться, тобто зміст предмета «забувається» учнем. При повторному поверненні до епохи (математики, рідної мови або фізики) зміст попередньої епохи спливає з глибин свідомості учня. Викладання епохами також дає можливість логічного розподілу змісту всередині епохи, наприклад, у перший день учні виконують вправи, пов'язані з переживанням, наступного дня, після того, як зміст першого уроку проходить через фазу сну, тобто виникає деяка дистанція між живим враженням і свідомістю, можна перейти до опису та аналізу явища або факту, для того щоб у подальшому перебігу епохи формулювати закономірність чи узагальнювати матеріал. Р. Штайнер так

аргументує доцільність такої форми організації освітнього процесу: «в результаті такої концентрації навчального матеріалу відбувається економія часу. У такий спосіб дитина краще засвоює предмет, пізнає його глибше, інтимніше» (Штайнер, 1997).

Окрім ритму дня, кожен урок має свій власний ритм, де періоди концентрації та розслаблення, когнітивної та творчої діяльності, «вдиху» та «видиху» (за Р. Штайнером) змінюють один одного. Так, «головний урок» або *урок епохи*, відповідно до гігієнічної організації навчання, розпочинається з так званої «ритмічної» частини, на якій діти рухаються, співають, декламують вірші хором чи індивідуально, супроводжуючи декламацію жестами, розучують вистави, виконують вправи з ритмами, вправляються в соціальних, дидактичних іграх, у старшій школі беруть участь у диспутах, спостерігають експерименти тощо. У молодших класах ритмічна частина може тривати до 20–25 хвилин. Друга частина – основна частина, в якій вчитель викладає основний зміст уроку. Також і ця частина ділиться ритмічно: фази концентрації уваги і активності вчителя (вдих) змінюються фазами більш вільної активності учнів (видих). У фазу видиху учні можуть вільно пересуватися по класу підходити до вчителя або один до одного, працювати в групах, парах тощо. Завершується урок розповіддю вчителя у 1–6 класах, або ж доповідями учнів (7–12 класи), де діти та підлітки вправляються у слуханні, урівноважують попередню активну роботу, а старшокласники тренують усне мовлення та навички презентацій.

Важливо зауважити, що в Україні проводились дослідження фахівцем Інститутом громадського здоров'я імені О. М. Марзєєва НАМН України С. Гозак (2006) щодо гігієнічної оцінки «головного» уроку у Вальдорфській школі, та було визнано, що така форма організації освітнього процесу «має позитивний вплив на функціональний стан і працездатність учнів», що «пов'язано із збалансованим чергуванням процесу збудження у різних ділянках кори головного мозку дітей при одночасній індукції гальмування у стомлених ділянках (що сприяє прискоренню відновлювальних процесів) і свідчить про позитивний вплив таких педагогічних особливостей головного уроку, як ритмічність навчальної діяльності, чергування різних видів роботи (в тому числі сидячи і стоячи, статичної і динамічної), можливість вільного переміщення дітей по класу, заняття творчістю» (Гозак, 2006).

Вальдорфська педагогіка, спираючись на майже столітній досвід упровадження в країнах з різним соціально-культурним підґрунтям, реалізуючи чітку систему природовідповідного змісту освіти, форм і методів організації освітнього процесу, уважно супроводжує розвиток Я-індивідуального, що наразі вбачається як найважливіше завдання освіти в цілому.

### Література:

1. Гозак, С. В. (2006). *Гігієнічна оцінка впровадження вальдорфської педагогічної технології в загальноосвітніх навчальних закладах України.*

(Автореф. дис. канд. мед. наук). Ін-т гігієни та мед. екології ім. О. М. Марзєєва АМН України. Київ.

2. Загвоздкин, В. К. (2002). *Альтернативы вальдорфской педагогики*. Взято с: <http://rudolf-steiner.ru/50000132/1532.html>

3. Карлгрен, Ф. (1995). *Воспитание к свободе: педагогика Рудольфа Штейнера*. Москва: Парсифаль.

4. *Програми для вальдорфських шкіл України: 1–9 класи* (2009). Київ: Генеза.

5. Рихтер, Т. & Тауц, И. (2005). *Учебные программы вальдорфских школ*. Москва: Народное образование.

6. Штайнер, Р. (1993). *Воспитание ребенка с точки зрения духовной науки*. Москва: Парсифаль.

7. Штайнер, Р. (1997). *Духовно-душевные основы педагогики*. Москва: Парсифаль.

8. Штайнер, Р. (1994). *Методика обучения и предпосылки воспитания*. Москва: Парсифаль.

9. Штайнер, Р. (1997). *Педагогическая практика с точки зрения духовно-научного познания человека*. Москва: Парсифаль.

10. Штайнер, Р. (1992). *Сущность социального вопроса в жизненных необходимостях настоящего и будущего*. Калуга: Товарищество «Духов. познание».

11. Kamm, H. (Hrsg.) (2000). *Epochenunterricht. Grundlagen – Modelle – Praxisberichte*. Bad Helbrunn: Klinkhardt.

12. Steiner, R. (1954). *Education and Modern Spiritual Life*. Anthroposophical Publishing company, London.

## **МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ КООРДИНАЦІЇ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ САМОРОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ**

**Ніколайчук К. В.,**

*аспірант, Національний технічний університет  
України «Київський політехнічний інститут  
імені Ігоря Сікорського», Україна*

Науково-технічний прогрес та неперервне зростання кількості інформації, підвищення ролі кожного члена суспільства, інтелектуалізації його діяльності, швидка зміна техніки і технології у світі – все це потребує від освітніх установ, бізнес-процесів, швидкого досягнення якісно нового рівня викладання як базових, так і фахових та інших дисциплін, методів та засобів координації систем управління та інноваційних технологій для саморозвитку особистості. Для цього суттєвим також є забезпечення інтелектуальної, матеріальної, психологічної і моральної готовності до праці в нових умовах учасників навчально-виховного або бізнес-процесу в усіх освітніх та бізнес-установах, зокрема для саморозвитку особистості. Якісне розв'язання названих проблем сьогодні неможливе без широкого використання сучасних інноваційних мультимедійних технологій, методів та засобів координації

систем управління та інформаційних фондів до них для саморозвитку особистості.

Зазначимо, що комплексне використання і координування інноваційних мультимедійних технологій у сфері освіти та бізнесу для саморозвитку особистості дає змогу:

інтенсифікувати процес подання неперервно зростаючих обсягів актуальної науково-технічної, екологічної, соціальної і методичної інформації;

забезпечити якісне практичне застосування теоретичних знань навчальних дисциплін;

допомогти всім учасникам навчального процесу та бізнес-процесу самостійно здобувати нові знання на базі сучасних засобів телекомунікації, мультимедіа та доступу до світових банків знань;

інтенсифікувати та раціоналізувати працю викладачів, а також інших учасників навчально-виховного та бізнес-процесу.

Мультимедіа (multi – багато, media – способи, засоби) – це подання об'єктів і процесів у всіх відомих на сьогоднішній момент формах: звук, фото, відео, графіка. Інноваційні мультимедійні технології навчання та бізнесу – всі технології, що використовують спеціальні технічні засоби (комп'ютер, аудіо, відео). Це широкий спектр цифрових технологій, що використовуються для створення, передавання й поширення інформації та надання послуг (комп'ютерне обладнання, програмне забезпечення, телефонні лінії, стільниковий зв'язок, електронна пошта, стільникові та супутникові технології, мережі бездротового і кабельного зв'язку, Інтернет).

Інноваційні мультимедійні засоби, що використовуються в системі освіти, бізнесі та інших сферах можна розділити на апаратні і програмні. Апаратні засоби це комп'ютер (універсальний пристрій для обробки інформації), клавіатура і миша – пристрій для введення текстової інформації та маніпулювання екранними об'єктами, важливу роль ці пристрої мають для учасників навчального процесу з проблемами здоров'я, принтер (дозволяє фіксувати на папері інформацію), пристрої для записування візуальної та звукової інформації (сканер, фотоапарат, відеокамера тощо) дають можливість включати в навчальний процес і координувати інформаційні образи навколишнього світу що дуже важливо для саморозвитку особистості. Керовані комп'ютером пристрої дають можливість користувачам різних рівнів здібностей освоїти принципи і технології автоматичного управління, дозволяють ефективно використовувати наявні інформаційні, технічні, часові (людські) ресурси. Також відбувається загальний доступ до глобальної інформаційної мережі Інтернет, аудіо, відео засоби забезпечують ефективне комунікативне середовище для самостійної роботи, саморозвитку особистості та масових заходів в умовах глобалізації та змін в світовій економіці. Програмні засоби загального призначення та пов'язані з апаратними (драйверами тощо) дають можливість координації роботи з усіма видами інформації: віртуальні конструктори для створення символічних моделей реальності, тренажери для відпрацювання автоматичних навичок роботи з

інформаційними об'єктами: введення тексту, оперування з графічними об'єктами на екрані, електронні підручники – підвищують ефективність і оптимізують самостійність викладачів та всіх учасників навчального процесу для саморозвитку особистості в цілому. Інформаційні системи управління та координації забезпечують проходження інформаційних потоків між всіма учасниками освітнього та бізнес- процесу: учнями, студентами, слухачами, викладачами, адміністрацією, громадськістю. Ставлення до ІТ- інфраструктури змінилося, автоматизація управління бізнес-процесами як на великих підприємствах так і в сфері освіти, охорони здоров'я, економіки тощо зазнали впливу різноманітних тенденцій, адаптації, інтелектуалізації тощо.

Можна виділити деякі можливості, методи та засоби координації систем управління та застосування інноваційних мультимедійних технологій для саморозвитку особистості: самостійний пошук потрібного наукового матеріалу в електронному каталозі, робота в ході реферування, конспектування, анотування, цитування, для автоматичного перекладу текстів за допомогою перекладачів, зберігання та накопичення інформації і т.д. Розглядаючи саморозвиток особистості, можна назвати загальнодидактичні методи: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, дослідницькі, корекції знань, стимулювання і мотивації навчання та ін. Застосування, координація інноваційних мультимедійних технологій у самостійній роботі всіх учасників навчального і бізнес-процесів для підвищенні ефективності навчання та саморозвитку особистості, вносить певну специфіку у відомі загальнодидактичні методи навчання. Так пояснювально-ілюстративні методи в процесі використання і координації інноваційних мультимедійних технологій можуть помітно підвищувати пізнавальну активність та, як наслідок, саморозвиток особистості за рахунок збільшення наочності та емоційної насиченості (звук, відео, анімація та інші мультимедійні ефекти). У процесі з застосуванням методів та засобів координації систем управління освітнім процесом або, наприклад, бізнес-процесом, використання інноваційних мультимедійних та ІТ- технологій може значно активізувати методи корекції знань в учасників, оскільки відомо, що для людини можливість творчо попрацювати за комп'ютером додатковий час є сильним стимулом.

Методи застосування інноваційних мультимедійних технологій при викладанні профільних дисциплін спрямовані на вдосконалення процесу навчання та бізнесу в рамках заданої наукової галузі знання. Якщо в процесі профільного навчання та бізнесу інноваційні мультимедійні технології можуть виступати як засіб навчання, і як об'єкт вивчення, то в процесі викладання вони можуть бути тільки засобом навчання. Названі вище загальнодидактичні методи навчання так само будуть мати місце і збережуть свою специфіку, що в кінцевому рахунку буде сприяти підвищенню якості та ефективності методів та засобів координації систем управління в освіті, бізнесі, економіці для саморозвитку особистості за рахунок збільшення пізнавального інтересу людини, можливості індивідуалізації навчання, інтенсифікації методів корекції знань у різних галузях без збільшення робочого часу викладача. Дидактичні



можливості інноваційних мультимедійних технологій у сфері освіти та бізнесу сприяють формуванню умінь самоконтролю та оцінки навчальних досягнень що допомагає вирішити наступні дидактичні завдання: засвоїти базові знання з предмета, систематизувати засвоєні знання, сформувати навички самоконтролю та оцінки навчальних досягнень, сформувати мотивацію до навчання в цілому в умовах саморозвитку особистості зокрема, надати навчально-методичну допомогу у самостійній роботі над навчальним матеріалом та інше. Використання інноваційних мультимедійних технологій у сфері методів і засобів координації систем управління освіти та бізнесу найбільш оптимально і ефективно відповідає триєдиній дидактичній меті: освітній аспект – сприйняття навчального матеріалу, осмислення зв'язків і відносин в об'єктах вивчення; розвиваючий аспект – розвиток пізнавального інтересу в учасників процесу, уміння узагальнювати, аналізувати та контролювати, координувати, порівнювати та оцінювати, активізація творчої діяльності особистості та саморозвитку; виховний аспект - виховання наукового світогляду, вміння чітко організувати та контролювати самостійну і групову роботу, виховання почуття товариства, взаємодопомоги.

Застосування інноваційних мультимедійних ІТ-технологій у процесі саморозвитку особистості в умовах координації систем управління освітою та бізнесом дає можливість реалізувати принцип «навчання і праця із захопленням», тоді будь-яка справа має рівні шанси стати улюбленою.

#### Література:

1. Васьківська Г. О. Дидактичні умови реалізації інтерактивних технологій навчання у процесі формування у старшокласників системи знань про людину / Г. О. Васьківська // Молодь і ринок. – 2013. – №1 (96). – С. 18–22.
2. Заболотний В. Ф. Впровадження мультимедіа під час вивчення методики навчання фізики: збірник наукових праць. Педагогічні науки. Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. Вип. 43. С.392-399.
3. Ролик А.И. Тенденции и перспективы развития управления информационными технологиями / А.И. Ролик // Вісник НТУУ «КПІ»: Інформатика, управління та обчислювальна техніка. — К.: «БЕК+», 2012. — № 55. — С. 81—109.
4. Черноус О. Мультимедійні технології як засіб активізації пізнавальної діяльності в освітньому середовищі / Оксана Черноус // FOLIA COMENIANA : Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського / гол. ред. Осадченко І. І. – Умань : ФОРМ ЖОВТИЙ О. О., 2017. – С. 81-84.

## **АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ ПОНЯТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОЄКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГІМНАЗІЇ**

**Онищук Л. А.,**

*доктор педагогічних наук,  
головний науковий співробітник  
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти  
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

Згідно з правилами наукового дискурсу поняття «проектування» в педагогічній науці і практиці є достатньо формалізованим. Його сутність, ознаки, властивості і процесуальні особливості витлумачено вченими-дослідниками як у вузькому, так і в широкому значеннях. З метою якомога різнобічного їх розкриття приводимо як приклади широко відомі в науковій і науково-методичній літературі визначення. Поняття «педагогічне проектування» в науковий обіг введено відомим ученим-педагогом радянської доби А. Макаренком, який переконливо стверджував, що завдяки педагогічному проектуванню можна передбачити виховні цілі в організації об'єктивного процесу виховання дітей [6, с. 68].

У 70-80 рр. ХХ століття в педагогіці стала активно використовуватися інженерна технологія проектування. Праці Г. Щедровицького, В. Краєвського, І. Лернера склали основу для становлення і розвитку теорії і методології педагогічного проектування як своєрідної форми «...здійснення і фіксації соціального цілепокладання, в якій інженерну технологію проектування було вбудовано в систему педагогічного проектування [8, с. 4-5].

У 90-х роках ХХ століття вивчення проблем педагогічного проектування було пов'язане з активним упровадженням педагогічною спільнотою проектного методу в освітній процес, комплексним розробленням різноманітних педагогічних проектів із використанням різних галузей знань – філософії освіти, психології, історії, валеології, синергетики тощо [5, с. 105]. Поняття «педагогічне проектування» розглядається вченими і практикаками як «... інтегративна діяльність, що встановлює в інноваційному процесі єдність теоретико-методологічних і практико-технологічних складників та утверджує сутність інновації – отримання реальних, стійких результатів, які характеризуються новизною та ефективністю» [7, с. 240]; «... колективна педагогічна діяльність, яка спрямована на випереджувальне відображення педагогічної дійсності, що тісно пов'язано з педагогічним цілепокладанням, прогнозуванням, розробленням педагогічних теорій, концепцій, програм; ...процес проектування великих педагогічних систем, за якого необхідно відповісти на концептуальне питання (що треба зробити, змінити?), технологічне (як робити?) і кадрове (хто це зробить?) [5, с. 106]; «... вид інтелектуально-творчої (науково-дослідницької) діяльності суб'єкта, спрямованого на вивчення резервів освітнього (педагогічного) середовища й подальшого його перетворення, продуктом чого є інноваційна педагогічна система...», «... спосіб інноваційної діяльності в освітньому просторі» [2, с. 43], «... діяльність, яка спрямована на створення проекту як інноваційної

моделі навчально-виховної системи, що складається з таких послідовних етапів, як прогнозування, моделювання, конструювання та реалізація педагогічного проекту [10, с. 81-87]; «... певний вид творчої діяльності, який у своєму розвитку пов'язується з дослідженням, прогнозуванням, моделюванням, програмуванням, соціальним управлінням; творче продукування і реалізація педагогічних ідей, метою яких є перетворення й удосконалення освітньої системи; інноваційна педагогічна діяльність окремого педагога або колективу, що відтворюється в їхніх педагогічних поглядах на навчально-виховний процес; феномен, що виник у процесі взаємодії нових тенденцій у педагогічній теорії та інноваційній педагогічній практиці [3, 4, 11]; «... діяльність, що передбачає розроблення й реалізацію освітніх проектів, під якими розуміють оформлені комплекси інноваційних ідей в освіті, у соціально-педагогічному поступі, в освітніх системах і соціальних інститутах, у педагогічних технологіях» [1, с. 21].

У форматі дослідження здійснено аналіз понять «середовище», «соціальне середовище», «розвивальне середовище», «навколишнє середовище», «освітнє середовище» - структурних компонентів педагогічного проектування культурно-освітнього простору.

У тлумачному словнику С. Ожегова поняття «середовище» розглядається як соціально-побутові умови, обстановка, а також сукупність людей, які пов'язані спільністю цих умов [9, с. 525].

Поняття «соціальне середовище» у філософському словнику розглядається як суспільні, матеріальні і духовні умови існування, формування і діяльності людини. У широкому розумінні (макросередовище) охоплює суспільно-економічну систему в цілому – виробничі сили, сукупність суспільних відносин, інституцій, громадянську свідомість, культуру певного суспільства; у вузькому розумінні (мікросередовище), будучи елементом соціального середовища, включає безпосереднє соціальне оточення – сім'ю, трудовий, навчальний та інші колективи і групи; впливає на формування і розвиток особистості. Під впливом творчої активності суб'єктів діяльності соціальне середовище змінюється, перетворюється, і в процесі цих перетворень змінюються і люди [12, 94-95].

Поняття «розвивальне середовище» розглядається як освітній простір, що забезпечує максимальне розкриття потенціалу особистості й оптимальні умови для її розвитку (В. Ясвін): сприяє самоактуалізації особистості, особистому зростанню і формуванню власного «Я» (В. Калінін); складник педагогічного проектування культурно-освітнього простору (Я. Райковський); культурно-освітній простір з орієнтацією на соціально-етичні цінності і такі характеристики, як цілісність, автономність і відкритість (В. Давидов, Ф. Каган, Г. Белугіна); мікросвіт, мікромодель культури людини; засіб актуалізації внутрішнього світу суб'єкта учіння (А. Лобок); емоційний мікроклімат, особистісне благополуччя суб'єкта учіння, особливості мікрокультури освітньої установи, за наявності яких відбувається становлення його особистості (Ю. Кулюткін, С. Тарасов). Поняття «розвивальне середовище» розглядається

як упорядкований освітній простір, де здійснюється розвивальне навчання (Л. Виготський, П. Гальперін, В. Давидов, Л. Занков, О. Леонтьєв, Д. Ельконін та ін.). Розвивальне середовище забезпечує відкритість, динамічність і варіативність змісту, форм, методів і засобів творчої діяльності її суб'єктів та індивідуально-творчий підхід до розвитку особистості, розвиває здатність критично, осмислено і доказово сприймати інформацію.

Поняття «навколишнє середовище» вченими розглядається як сукупність умов і впливів, що оточують людину (Д. Маркович), а поняття «освітнє середовище» – як система впливів, умов формування особистості і можливостей соціального й просторово-предметного оточення щодо її розвитку (В. Ясвін). Зауважимо, що сутнісні ознаки і властивості поняття «освітнє середовище» органічно доповнює зміст таких його складників, як: фізичне оточення (шкільне приміщення, його розмір і дизайн, умови для розміщення і переміщення учнів); людський чинник (добір учнів, наповнення класів і його вплив на їхню соціальну поведінку, етнічні особливості; статево-вікова структура шкільного контингенту; якість підготовки вчителів тощо); навчання – новаторський характер змісту програм навчання, форм навчальної діяльності, технологій і методів навчання, контролю (Г. Ковальов).

### Література

1. Борисова Н. В. Образовательные технологии как объект педагогического выбора: учебное пособие / Н. В. Борисова. – М.: ИЦПКПС, 2000. – 146 с.
2. Докучаева В. В. Проектирование инновационных педагогических систем: теоретико-методологический аспект / Докучаева В. В. // Андрагогический вестник. – 2004. - №5. – С. 37-46.
3. Дука Н. А. Педагогическое проектирование как условие подготовки будущего учителя к инновационной деятельности: дисс. ... кандидата пед. наук: 13.00.01 / Дука Наталья Александровна. – Омск, 1999. – 26 с
4. Заир-Бек Е. С. Теоретические основы обучения педагогическому проектированию: дисс. ... доктора пед. наук: 13.00.01 / Елена Сергеева Заир-Бек. – СПб., 1995. – 410 с.
5. Коберник О. Сутнісна характеристика проектування педагогічного процесу / О. Коберник // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2012. – Ч. 2. – С. 101-109.
6. Козлов И. Ф. Педагогический опыт А. С. Макаренка / И. Ф. Козлов. – М.: Просвещение, 1987. – 185 с.
7. Коновальчук І. І. Проектування інноваційних педагогічних технологій / І. І. Коновальчук // Вісник Житомирського державного університету. – 2005. – Вип. 24. – С. 71-76.
8. Коршунова Н. Л. Проекты и прожектыв педагогике / Н. Л. Коршунова // Педагогика. – 2003. - №5. – С. 4-9.
9. Ожегов С. И. Словарь русского языка / Под ред. Шведовой Н. Ю. – 16-е изд. исп. - М.: Рус. яз., 1984. – 797 с.

10. Победова Т. Ю. Теория и практика педагогического проектирования / Т. Ю. Победова // Проблемы сучасної пед. освіти: зб. статей / Кримськ. держ. гуманіт. ін.-т. – Ялта, 2004. – Вип. 6. – Ч. 2. – С. 81-87. – (Серія: педагогіка і психологія).

11. Саранов А. М. Инновационный процесс как фактор саморазвития современной школы: методология, теория, практика: монография / А. М. Саранов. – Волгоград: Перемена, 2000. – 259 с.

12. Философский словарь. – М., 1954 – 385 с.

## **ПОЛОЖЕННЯ, ЩО РОЗКРИВАЮТЬ ПРІОРИТЕТНІ ІДЕЇ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГІМНАЗІЇ**

**Онищук Л. А.,**

*доктор педагогічних наук,*

*головний науковий співробітник*

*відділу інновацій та стратегій розвитку освіти*

*Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

**Степанченко О. А.,**

*учитель-методист*

*школа I-III ступенів №275*

*імені Кравчука Володимира, м. Київ*

За результатами аналізу літературних джерел і нормативно-правову базу з проблеми дослідження опрацьовано наявні в педагогічній науці і практиці погляди і міркування учених і практиків стосовно того, яким має бути соціальний інститут на ім'я ШКОЛА; відомі в освітньому менеджменті стратегії щодо її розвитку, типологію освітнього середовища та пріоритетні ідеї педагогічного проектування, які зможуть бути використані учасниками освітнього процесу як ефективні засоби і регулятивні настанови на всіх етапах проектування освітнього середовища гімназії в контексті реформи загальної середньої освіти. Сформульовані висновки представлено у формі теоретичних положень:

Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена необхідністю визначення ефективних засобів і регулятивних настанов щодо проектування освітнього середовища гімназії в контексті реформи загальної середньої освіти.

Будь-яка видозміна освітнього середовища закладу освіти потребує ретельного опрацювання учасниками освітнього процесу наукового тезаурусу, літературних джерел, критичного осмислення ідей педагогічного проектування та вимог освітнього середовища до об'єкта проектування.

Проектування освітнього середовища гімназії відповідно до Концепції Нової української школи орієнтоване на формування особливої атмосфери в закладі освіти, гуманістичного стилю освітньої діяльності його учасників та оптимізацію їхньої суб'єкт-суб'єктної міжособистісної взаємодії.

Оскільки розвиток закладу загальної середньої освіти, його

інфраструктура і діяльність певною мірою залежить від державних організаційно-структурних і фінансово-економічних чинників, учасникам освітнього процесу, суб'єктам управління різних рівнів необхідно з'ясувати, які чинники впливатимуть на проектування освітнього середовища гімназії і враховувати їх на різних етапах розроблення проекту.

Проектування моделі Нової української школи в контексті реформи загальної середньої освіти зумовлюється і залежить від гуманізації освіти - багатовекторного соціально-психологічного процесу з «утвердження гуманістичних цінностей, стимулів, мотивів поведінки, що спрямовуються на олюднення цілісної картини світу, розвиток гуманістичного мислення і світогляду через варіативність і диференційованість навчання, навчальних планів, програм і підручників, що забезпечить особистісний зміст освіти ...» її замовників [1, с. 104].

У контексті Концепції нової української школи гуманізація освіти оптимізує процес гуманізації усіх сфер діяльності закладу освіти, і в першу чергу - гуманізацію освітнього процесу, яка передбачає перенесення ціннісних орієнтацій з держави на учасників освітнього процесу як партнерів. «Однак 92,3% освітян вважає: для того, щоб гуманізація «пронизала» моральну і культурну складові освітнього процесу, необхідно олюднити сферу відносин. Така позиція освітян є слушною, оскільки до недавнього часу моральна регуляція внутрішнього життя закладу освіти домінувала над формально-адміністративною. В умовах ускладнення його діяльності ефективність моральної регуляції стала помітно знижуватися, уступаючи місце формально-правовому регламенту. У сфері відносин суб'єктів освітньої діяльності закріпилася тенденція, за якої людяні відносини витісняються ринковими, формалізуються, нівелюють загальнолюдські цінності та негативно позначаються на їхньому світогляді» [2, с. 106].

Гуманізація освітнього процесу детермінується як внутрішньошкільним, так і зовнішнім середовищем, оскільки через специфіку соціуму воно не може бути замкнутою соціально-педагогічною системою. Як свідчать результати освітньої практики, моральна регуляція внутрішнього життя закладу освіти призведе до становлення гуманізованого освітнього середовища на внутрішньошкільному рівні - інформаційно ідеального утворення, джерела знань, виховання, яке вміщує такі соціальні цінності й концептуальні ідеї, які конкретизуються в наукових і мистецьких творах, правових, моральних, естетичних нормах та ідеалах; потребує розроблення системи заходів, що забезпечує впорядковану свободу для учасників освітнього процесу та виявлення деструктивних чинників, що уповільнюють ці процеси і стоять на заваді усунення типових недоліків, які мають місце в діяльності закладів загальної середньої освіти [2, с. 111-112].

Онищук Л. А. Гуманізація управлінської діяльності директора школи // Л. А. Онищук. – Житомир «Полісся». – 2002. – 321 с.

### **Література**

1. Онищук Л. А. Гуманізація освіти як основна детермінанта розвитку

особистості / Л. А. Онищук / Український педагогічний журнал. – 2017. - №3. – С. 102-107.

2. Онищук Л. А. Гуманізація управлінської діяльності директора школи // Л. А. Онищук. – Житомир «Полісся». – 2002. – 321 с.

## **ДИДАКТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ**

**Пархоменко Н. Є.,**

*молодший науковий співробітник  
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти  
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

Концептуальні засади реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» зорієнтовують на впровадження в шкільну практику компетентісно орієнтованих методів і методик навчання, на реалізацію інноваційних педагогічних технологій, що є дидактичними інструментами підвищення ефективності освітнього процесу. Досягнення очікуваних результатів реформи залежить від розуміння сутності зазначених інструментів педагогами. Проаналізуємо поняття методу, методики і педагогічної технології, подані в наукових розвідках сучасних дослідників.

Загальна дидактика визначає метод як сукупність прийомів та операцій практичного чи теоретичного освоєння дійсності, спрямована на розв'язання конкретного завдання. С. Бондар визначає методи навчання як «впорядковані способи взаємопов'язаної діяльності вчителя й учнів, спрямовані на розв'язання навчально-виховних завдань» [1, с. 493]. Про метод як спосіб спільної діяльності вчителя й учнів, що передбачає оволодіння учнями соціальним досвідом під керівництвом учителя, зазначає і А. Алексюк [1].

Система науково обґрунтованих методів, правил, прийомів навчання, що забезпечують опанування певним навчальним предметом, становить основу методики навчання. Дослідниця Н. С. Журавська аналізує поняття методика, представлене у різних джерелах, і констатує факт, що методику визначають і як навчальну дисципліну, і як сукупність методів і прийомів доцільного здійснення певної роботи [3, с. 94]. Доповнимо думку дослідниці твердженням про те, що поняття методика використовується ще і в психодіагностиці/моніторингових дослідженнях й означає певний інструментарій, який дозволяє здійснити діагностику. Крім того, перед тим, як стати навчальною дисципліною, методика сформувалась як наука, що досліджує певні закономірності, закони, теорії. У контексті освітнього процесу ми розглядаємо методику як вчення про методи навчання, що стосується загальної дидактики і може бути використаним у процесі навчання різним предметам (наприклад, методика використання технічних засобів навчання), і методику навчального предмета, що є педагогічною наукою, яка досліджує закономірності навчання певного навчального предмета, і за своєю суттю є

частковою дидактикою (наприклад, методика навчання математики). Методика навчання певного навчального предмета як наука розкриває закономірні зв'язки між трьома невід'ємно пов'язаними між собою структурними елементами навчання: навчальним предметом (зміст якого є об'єктом пізнання), викладанням (діяльністю педагога) і учінням (діяльністю учня).

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчив, що не існує спільної думки щодо відмінностей між поняттями педагогічна технологія і методика.

У педагогічній літературі має місце ототожнення понять технологія і методика (Н. Є. Щуркова). Одні дослідники вважають поняття технології ширшим, ніж методика і розглядають методику як елемент технології. Наприклад, В. П. Беспалько вважає, що діагностична методика є компонентом будь-якої педагогічної технології. Інші розглядають технологію як форму реалізації методики.

Н. В. Бордовська пояснює, що на відміну від педагогічної технології, яка базується на прогностичному знанні про механізми отримання бажаного результату, джерелом методики є узагальнення позитивного інноваційного практичного досвіду [2]. Технологія презентує факт педагогічної культури спільноти педагогів, методика опису локальну культуру конкретного педагога, наприклад, методика диференційованого навчання С. Логачевської. Водночас, ефективність методики залежить від її технологічності, тобто здатності досягти бажаний, раніше спроектований, прогнозований результат. Дослідниця С. Сисоева підкреслює, що саме визначеність результатів і можливість бути відтвореною відрізняє технологію від методики: «у технологіях виразнішим є процесуальний, кількісний і розрахунковий компоненти, у методиках – цільовий, змістовий, якісний і варіативно-орієнтовний аспекти» [1, с. 662].

Система роботи педагога набуває ознак технології за умови, коли дидактично доцільні, продуктивні комплекси дій, вивірені досвідом кількох поколінь, поступово набувають безособистісного, інструментального характеру і можуть відтворюватися в діяльності будь-якого професіонала. У зазначених умовах професіоналізм педагога відточується відповідною підготовкою і дотриманням рекомендованих правил і обмежень. Одиницею для визначення специфіки технології є метод досягнення мети. Наприклад, технологію діяльнісного навчання реалізують за допомогою проблемно-пошукового, дослідницького методів навчання тощо. Окреслене вище зумовлює висновок про те, що технологія є результатом «відточення» методики. І коли певна методична система набуває ознак інструментальності, відтворюваності, гарантованості і вимірюваності результату, вона стає технологією навчання/педагогічною технологією.

Методика навчання певного навчального предмета у своєму методичному арсеналі може мати не одну технологію навчання. Водночас, одна і та ж само технологія навчання може використовуватись методиками навчання різних навчальних предметів. Методика навчання дає простір для творчості вчителя. Технологія навчання вимагає дотримання технологічної дисципліни і обмежує творчість. Добре це чи погано для досягнення якості освітнього процесу. На



початковому етапі становлення професіоналізму вчителя дотримання технологічної дисципліни є обов'язковим, оскільки її порушення не дозволить досягнути очікуваних результатів. На етапі глибокого розуміння освітнього процесу і відчуття дитини можна відкривати простір для творчості, але не ламати засадничих основ технології.

Педагогічна майстерність досягається через оволодіння ефективними методами і технологіями навчання, їх умілим поєднанням. Питання співвідношення цих понять є дискусійним. Різні думки з цього питання фахівці зводять до двох позицій. Перша позиція надає пріоритетності методу і визнає за технологією функцію технічного процедурного втілення методу в практику освітнього процесу. Відповідно до другої позиції технологію розглядають як систему, в якій метод і прийом виступають її елементами. Існує думка, що внаслідок реалізації технології забезпечується гарантія досягнення цілей. Однак такої гарантії немає, якщо реалізується метод. Це пояснюється тим, що технологія є певною структурованою керованою на діагностичній основі системою педагогічних засобів, спрямованих на досягнення чітко спроектованого результату.

Виходячи з вищезазначеного, можемо констатувати, що усі три поняття (метод, методика, технологія) називають педагогічні явища, спрямовані на реалізацію мети і завдань освітнього процесу. Метод, що лежить в основі тієї чи іншої технології, розкриває структурний аспект виконуваних дій. Методика реалізується в освітній практиці за допомогою визначеної системи методів і прийомів, у тому числі і технологій. Технологію складає певна система приписів/інструкцій, що гарантовано веде до мети.

### **Література.**

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 906 – 908.
2. Современные образовательные технологии : учебное пособие / коллектив авторов ; под ред. Н.В. Бордовской. — 3-е изд., стер. — Москва : КНОРУС, 2018. — 432 с.
3. Журавська Н. С. Особливості методики навчання спеціальних дисциплін // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 2 – С. 93 – 96.

## **ПРОЄКТУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГІМНАЗІЇ**

**Прохоренко О. О**

*кандидат психологічних наук, науковий співробітник*

*відділу інновацій та стратегій розвитку освіти*

*Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

**Люлькова Ю. М.**

Здоров'я людини – це одна із глобальних проблем, яку намагаються вирішувати не лише лікарі, а й психологи, фізіологи, педагоги. Тому в сучасних умовах надзвичайною потребою стало вчити кожну людину, в першу чергу дитину, науки здоров'я, формувати в неї уміння й навички здорового способу життя. У вирішенні цієї важливої проблеми великого значення набуває здоров'язбережувальна діяльність сучасного навчального закладу. Збереження і зміцнення здоров'я дітей та учнівської молоді є одним із пріоритетних напрямів у проектуванні освітнього середовища гімназії. Освітній заклад має стати тим середовищем, яке сприяє усвідомленню кожною дитиною цінності життя й здоров'я, в якому створюються умови здорової життєдіяльності, гармонійного розвитку особистості, вчасного задоволення її актуальних потреб. У системі шкільної освіти мають зосередитися різні форми профілактичної, діагностичної, корекційної, реабілітаційної роботи для різних категорій учнів [1]. Гімназія як головна ланка національної системи освіти повинна і може забезпечити учнів необхідною базовою теоретичною підготовкою, в тому числі, з фізичної культури, основ здоров'я, валеології, формувати позитивне ставлення щодо збереження та зміцнення здоров'я, соціально-психологічні здоров'язбережні компетентності, стиль життя, що сприятиме саморозвитку особистості з питань використання сучасних способів оздоровлення, оволодіння необхідними руховими навичками, умінням своєчасно приймати рішення щодо запобігання шкідливим звичкам і небезпечній поведінці [2; 3].

Заклади освіти, де діти, підлітки та молоді люди проводять більшу частину свого часу, мають величезний виховний і здоров'язбережний потенціал. Школа в тісній взаємодії з сім'єю і найближчим оточенням учня вирішує двоєдине завдання: збереження і зміцнення здоров'я та виховання гармонійно розвиненої, освіченої, творчої, соціально активної та відповідальної особистості. У цьому контексті позитивне сприйняття шкільного життя учнями розглядається як ресурс для забезпечення здоров'я і благополуччя, тоді як негативне її сприйняття може бути чинником ризику, що впливає на їхнє фізичне і психічне здоров'я.

У ситуації позитивного шкільного клімату за наявності доброзичливих, дбайливих учителів спостерігається не тільки вища успішність, а й більш сприятливе ставлення учнів до свого здоров'я.

Для актуалізації у підлітків і молоді цінності здоров'я, формування у них мотивації і поведінкових установок, необхідних для його збереження і зміцнення, в гімназії повинна систематично здійснюватися послідовна, цілеспрямована і комплексна навчально-виховна робота.

Учні повинні бути охоплені програмами з мотивації до здорового способу життя, профілактики уживання психоактивних речовин, збереження репродуктивного здоров'я до досягнення віку, в якому можливо прилучення до

шкідливих звичок і початку статевого життя. Такі програми повинні сприяти становленню ціннісних орієнтирів дитини і підлітка, готувати до дорослого життя, формувати вміння і навички самостійно ухвалювати поінформовані рішення, ефективно спілкуватися, адекватно висловлювати свої почуття й емоції, критично мислити, чинити опір негативному впливові й тиску з боку однолітків і дорослих, обирати моделі поведінки, що сприяють збереженню здоров'я.

### Література

1. Вітюк В.В. Підготовка педагогів до створення здоров'я збережувального освітнього середовища у системі післядипломної освіти. // Матеріали круглого столу: Формування інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища: досвід проектування і реалізації / упоряд. Н. А. Поліщук. – Луцьк : ВІППО, 2018. С. 8-13.

2. Трубачева С. Е. Роль шкільного підручника у системі інформаційно-освітнього середовища гімназії [The role of school textbooks in the system of information and educational environment of the gymnasium] // Проблеми сучасного підручника: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання), 14 травня 2019 р. – К.: Педагогічна думка, 2019. С. 117–119.

3. Трубачева С. Е., Замаскіна П. І. Значення шкільного підручника у проектуванні змістового складника освітнього середовища гімназії [The value of school textbooks in the design of a substantial component of the educational environment of the gymnasium] // Проблеми сучасного підручника: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання), 14 травня 2019 р. – К.: Педагогічна думка, 2019. С. 119–121.

## ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СТРУКТУРІ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГІМНАЗІЇ

**Прохоренко О. О**

*кандидат психологічних наук, науковий співробітник  
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти  
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

**Орішак Л. Л.,**

*заступник директора з НВР гімназії №290*

Сьогодні в закладах загальної середньої освіти виникла необхідність інтегрування й утілення в практику принципово нових педагогічних ідей, концепцій, методик, технологій, у центрі яких – особистість дитини з її потребами й інтересами, життєвими цінностями. Незаперечною є думка, що суспільство, яке прагне жити в гармонії з довкіллям, має не лише декларувати, а й формувати систему істинних цінностей у кожного громадянина. Тому одним із чинників благополуччя індивідуальності, родини та суспільства в цілому має стати здоров'я. Проблема збереження здоров'я учнів була і

залишається актуальною. Саме тому важливим складником проектування освітнього середовища гімназії є умови формування мотивації до збереження і зміцнення здоров'я школяра.

В історії педагогіки накопичений значний досвід із вивчення освітнього середовища. Існують загальні теоретичні моделі, розроблені структура, компоненти та проаналізовано його виховний, розвивальний потенціал; створені типології, методи його діагностики, експертизи і проектування, розширюється теоретико-методологічна база інформаційно-освітнього середовища з метою його впливу на мотивацію учнів. Адже саме за допомогою мотивування особистість нерідко корегує свої дії та вчинки відповідно до своїх особистісних норм. Педагогічні умови актуалізації мотиваційного потенціалу освітнього середовища забезпечують розвиток в учнів механізмів рефлексії і прагнення до саморозвитку. Застосування педагогічних засобів, які полягають у використанні мотиваційних, рефлексивних і критеріальних ціннісно орієнтованих технологій навчання і педагогічного спілкування, спрямоване на формування особистісних ціннісних орієнтацій учнів.

Формування позитивного ставлення до власного здоров'я та позитивної мотивації щодо здорового способу життя – це процес спрямований на усвідомлення учнями здоров'я як найвищої життєвої цінності, переконання в потребі дбати про своє здоров'я шляхом дотримання його правил, урахування цих правил учнями згідно з їхніми індивідуальними можливостями та здібностями. Формування мотивації учнів до здорового способу життя буде успішним за таких умов, як: активізація позитивного ставлення до здорового способу життя, розширення знань учнів і набуття ними умінь і навичок здорового способу життя, застосування сучасних педагогічних і соціально-оздоровчих технологій у процесі формування в учнів компетентнісного та особистісно зорієнтованого ставлення до власного здоров'я [1; 2].

Найважливішими педагогічними умовами, які сприяють формуванню здорового способу життя, мотиваційно-ціннісного ставлення до збереження та зміцнення здоров'я дітей, є урахування особистісного чинника, який відіграє особливу роль у формуванні культури здорового способу життя; організація освітнього процесу шляхом удосконалення змісту освіти за допомогою уключення системи валеологічних знань і умінь; необхідність зосередження зусиль на формуванні відповідного ставлення з боку суспільства до навчальних закладів різного рівня як таких, що мають на меті, водночас з іншими завданнями, вчити дітей бути здоровими; розвивати профілактичну роботу серед молоді.

У процесі проектування освітнього середовища особлива увага має приділятися таким проблемам, як: закономірності розвитку і саморозвитку людини; суб'єктивні та об'єктивні чинники, що сприяють і перешкоджають збереженню здоров'я; самоосвіта, самоорганізація і самоконтроль у галузі збереження здоров'я; самовдосконалення, самокорекція і самоорганізація своїх вчинків і дій під впливом нових вимог освітнього процесу, суспільства,

розвитку науки, культури; усвідомлення своїх здібностей і можливостей, переваг і недоліків своєї діяльності зі здоров'язбереження.

### **Література**

1. Бережна Т. Школа сприяння здоров'ю. Мода чи веління часу? / Т. Бережна // Директор школи. – 2006. – № 47. – С. 22.

2. Ващенко О. Здоров'язберігаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах / О. Ващенко, С. Свириденко // Директор школи. – 2006. – № 20. – С. 12.

## **ПРОЄКТУВАННЯ ХМАРО ОРІЄНТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

**Сойнова Н. І.**

*ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж»*

*імені І. Я. Франка, Україна*

Сьогодні неможливо уявити освітній процес у Новій українській школі без використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання, які допомагають в організації освітнього процесу та орієнтуються на особистість, яка формується в сучасному інформаційному середовищі.

Однією з головних інновацій освіти є упровадження нових педагогічних та інформаційних технологій навчання, що передбачає широке застосування комп'ютерних технологій, технічних засобів, які істотно впливають на зміст освіти і методику його викладання. Застосування таких потужних електронних ресурсів (носіїв інформації) дозволяє значною мірою інтенсифікувати й урізноманітнювати процес навчання [12].

Одним із новітніх ресурсів, які варто упроваджувати у викладацьку діяльність, на нашу думку, є хмарні технології.

Хмарні технології (англ. cloud technologies) – це кардинально новий сервіс, який дозволяє віддалено використовувати засоби оброблення і зберігання даних [4].

За визначенням О. О. Гриб'юка [1], хмара – це великий пул легко використовуваних і доступних віртуалізованих інформаційних ресурсів (обладнання, платформи розроблення та/або сервіси).

Науковець З. С. Сейдаметова [9] тлумачить це поняття як складну інфраструктуру з великою кількістю технічних деталей, захованих у "хмарах".

Специфіка використання «хмарних технологій» полягає в тому, що необхідне програмне та апаратне забезпечення знаходяться не в навчальному приміщенні або вдома у користувача, а «в хмарах» – на віддаленому сервері, навіть в іншій країні. Для того, щоб використати хмарні технології, користувачу достатньо мати доступ до мережі Інтернет. За цієї обставини немає потреби у придбанні дорогого ІТ-обладнання і програмного забезпечення, а характеристики відповідного технічного засобу (комп'ютера, планшета, смартфона тощо), що забезпечує вихід у мережу Інтернет, не є істотними [10].

Готовність педагога до інноваційної діяльності визначають за такими показниками, як усвідомлення ним потреби запровадження інновацій у власній педагогічній практиці; поінформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик роботи; зорієнтованість на створення власних творчих завдань, сукупність засобів, методів і прийомів діяльності, проведення експерименту; здатність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією освітньої діяльності; володіння практичними навичками застосування педагогічних інновацій та розроблення нових [2].

Моніторинг інформації з мережі Інтернет дозволив з'ясувати, що наразі існує низка досліджень, спрямованих на використання хмарних технологій у навчальному процесі, вивчення загальних педагогічних аспектів їх запровадження в систему освіти, використання хмарних технологій у дистанційному навчанні [8].

С. Г. Литвинова вважає, що водночас зі стрімким розвитком ІКТ і хмаро орієнтованих навчальних середовищ паралельно виникають можливості щодо реалізації спільної роботи учня й учителя. Технології, що використовуються у хмаро орієнтованих середовищах для активізації навчальної діяльності учнів у процесі навчання, - це так зване «перевернуте навчання» [3].

Технологія «перевернутого навчання» передбачає, що типове пояснення теоретичного матеріалу й організація домашнього завдання міняються місцями. Учні за допомогою різноманітних персональних гаджетів мають доступ до «хмари», в середовищі якої вони можуть переглядати відеоуроки з окремої теми, вивчати додаткові матеріали певного розділу, а потім разом обговорювати отриману інформацію, проводити дискусію тощо. Роль учителя полягає у сприянні засвоєнню учнями набутих навичок. Така організація освітнього процесу спонукає учнів до самонавчання [3].

Комбінація традиційного та дистанційного навчання дозволяє викладачеві використовувати сильні сторони кожного освітнього середовища для досягнення поставленої мети, сприяє оптимізації ресурсів і часу. Саме таке навчання оптимізує мотиваційну спрямованість пізнавальної діяльності кожного учня зокрема [7].

Вибір одного із сервісів хмаро орієнтованого середовища Office 365 для навчального закладу – блокноту для навчання і викладання OneNote 137 Class як хмаро орієнтоване середовище для змішаного навчання зумовлено надійністю, безпечністю, зручністю у використанні та управлінні освітнім процесом. Архітектура хмаро орієнтованого середовища навчального закладу на основі Office 365 є значно лаконічнішою, продуктивнішою, більш доступним рішенням порівняно з мережами попереднього покоління, а ресурсів хмари вистачає для замовлення віртуального «суперкомп'ютера» [7].

Практика застосування хмарних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів показує, що важливими є такі характеристики, як: тип хмари; форми використання хмарних технологій; види діяльності, що підтримуються у хмарі [11].

Кожен педагог, використовуючи хмарні сервіси, може без будь-якої допомоги створити особисту сторінку в мережі Інтернет, де опублікуватиме власні методичні розробки уроків, наукові статті, програми навчання, методи й прийоми роботи тощо. Також можна виокремити місце для домашніх завдань, завдань для допитливих, конкурсів тощо [6].

Застосування хмарних сервісів та інтеграція їх в традиційні форми навчання Нової української школи дозволяє зробити цей процес цікавим для учнів, доступним і сучасним, підготувати їх до успішної самореалізації в інформаційному просторі, формувати в кожного учня основи для персонального розвитку. Цілком закономірно, що застосування хмарних сервісів та інтеграція їх в традиційні форми навчання в найближчі роки помітно вплинуть на глобальний розвиток освіти [5].

Ми поділяємо думку Шеріл Нуссбаум-Біча, члена Ради директорів Міжнародного товариства з технологій у галузі освіти, який вважає: «Технології ніколи не замінять учителя, але учитель, який ефективно застосовує технології для розвитку своїх учнів, замінить того, хто ними не володіє».

Отже, хмарні технології набувають популярності, вони допомагають учителю використовувати нові можливості щодо оволодіння інформацією, реалізувати освітні завдання, забезпечити процеси індивідуалізації й диференціації в Новій українській школі.

### Література

1. Гриб'юк О. О. Перспективи впровадження хмарних технологій в освіті / О. О. Гриб'юк:

Режим доступу до статті: [http://lib.iitta.gov.ua/1111/1/grybyuk-stattya1-hmary%2B\\_Cory.pdf](http://lib.iitta.gov.ua/1111/1/grybyuk-stattya1-hmary%2B_Cory.pdf)

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. / І. М. Дичківська – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

3. Литвинова С. Г. Технології навчання учнів у хмаро орієнтованому навчальному середовищі загальноосвітнього навчального закладу / Світлана Григоріївна Литвинова. // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2015. – №3. – С. 49–66.

3. Литвинова С. Г. Хмарні технології в управлінні дошкільними навчальними закладами / С. Г. Литвинова // Информационно компьютерные технологии в экономике, образовании и социальной сфере Выпуск 8. – Симферополь: ФЛП Бондаренко О. А., 2013. – С. 99-101.

4. Литвинова С. Г. Віртуальна учительська за хмарними технологіями / С. Г. Литвинова // Комп'ютер у школі та сім'ї. - 2013. - № 2 (106) - С. 23-25.

5. Любимова Е. В. Нужны ли облачные вычисления учителям и школьникам? [Электронный ресурс] / Е. В. Любимова. – 2013. – Режим доступу: <http://ext.spb.ru/index.php/2011-03-29-09-03-14/131-edu-tech/2389-2013-02-21-07-15-03.html>

6. Морзе Н. Педагогічні аспекти використання хмарних обчислень / Н. Морзе, О. Кузьмінська // Інформаційні технології в освіті : зб. наук. пр.

Вип. 9 / М-во освіти і науки України, Херсонський держ. ун-т; редкол. О. В. Співаковський [та ін.]. – Херсон : [б. в.], 2011. – С. 20–29.

7. Олексюк В. П. Досвід інтеграції хмарних сервісів google apps у інформаційно-освітній простір вищого навчального закладу / В. П. Олексюк // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2013. – Том 35. – № 3. – С. 64-73.

8. Сейдаметова З. С. Облачные сервисы в образовании / З. С. Сейдаметова, С. Н. Сейтвелиева // Інформаційні технології в освіті. – 2011. – Вип. 9. – С. 104-110.

9. Царенко О. Хмарні технології навчання у професійній підготовці майбутніх учителів // Наукові записки. – Випуск 5.10.

10. Шиненко М. А., Сороко Н. В. Перспективи розвитку програмного забезпечення як послуги для створення документів електронної бібліотеки на прикладі Microsoft Office 365 // Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс] / Гол. ред.: В. Ю. Биков; Ін-т інформ. технологій і засобів навчання АПН України, Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України, 2011. – Том 26, № 6 (2011). – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em5/emg.html>. – Заголовок з екрана.

11. Шкільна бібліотека 2008. Інноваційні процеси в освіті: загальна характеристика і тенденції розвитку 40-44. Друкується за матеріалами навчального посібника Лузіна М. О., Возна А. М. Інноваційні процеси в освіті. - Львів, 2003 р., С. 40-45.

## **ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЄКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГІМНАЗІЇ**

**Трубачева С. Е.,**

*кандидат педагогічних наук,*

*завідувач відділу інновацій та стратегій розвитку освіти*

*Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

**Замаскіна П. І.,**

*директор гімназії №290 м. Києва*

Цілеспрямоване створення освітнього середовища визначено на рівні Всесвітніх доповідей з освіти ЮНЕСКО як перспективний напрям педагогічної галузі. Також науковий інтерес до феномену освітнього середовища об'єктивно визначається потребою змін в підходах до підвищення якості освіти, управління процесами розвитку і саморозвитку особистості, через педагогічні засоби та джерела формування компетентісного й особистісного досвіду суб'єктів педагогічного процесу та стимули самореалізації з орієнтацією на цілісність і системність в оцінюванні чинників особистісного зростання. Отже, важливість розв'язання проблеми проектування освітнього середовища гімназії зумовлена необхідністю його цілісного оновлення відповідно до загальних трансформаційних змін, які відбуваються в суспільстві.



Поняття «педагогічне проектування» розглядається ученими і практиками як інтегративна діяльність, що установлює в інноваційному процесі єдність теоретико-методологічних і практико-технологічних складників та утверджує сутність інновації – отримання реальних, стійких результатів, які характеризуються новизною та ефективністю. Технологія проектування освітнього середовища гімназії полягає у визначенні: мети та концептуальних засад його побудови; системного бачення основних його структурних елементів; чинників впливу на розвиток та реформування цих складників; критеріїв і показників перевірки ефективності розробленого проекту освітнього середовища, послідовності етапів реалізації цієї технології [1].

Освітнє середовище гімназії як основної школи концептуально визначено як таке, що має забезпечити учням базову освіту і сформувати самодостатню особистість, здатну до подальшої самореалізації в житті і подальшого навчання в старшій школі. Нове розуміння результатів освіти визначає необхідність розвитку в учнів здатності до самовизначення в діяльності і спілкуванні, здатності мислити, говорити, діяти, які забезпечують успішну самореалізацію і відіграють істотну роль в розвитку особистості, особливо в шкільний період. Проектування освітнього середовища гімназії відповідно до Концепції Нової української школи орієнтоване на формування особливої атмосфери в закладі освіти, гуманістичного стилю освітньої діяльності його учасників та оптимізацію їхньої суб'єкт-суб'єктної міжособистісної взаємодії. Оскільки розвиток закладу загальної середньої освіти, його інфраструктура і діяльність певною мірою залежить від державних організаційно-структурних і фінансово-економічних чинників, учасникам освітнього процесу, суб'єктам управління різних рівнів необхідно з'ясувати, які чинники впливатимуть на проектування освітнього середовища гімназії і враховувати їх на різних етапах розроблення проекту [1; 2; 3].

Системне бачення структур освітнього середовища можливе за умови установлення типології сфер освітнього середовища з певних позицій, так наприклад, з педагогічної (дидактична, виховна, розвиваюча, самореалізуюча сфера ; за масштабом освітнього простору (навчальний заклад певного рівня – місцевого, регіонального, міжнародного) за спільнотою залучених учасників (учні, проектна група, клас, паралелі, суб'єкти освітньої гімназії); за структурно якісними характеристиками включення ресурсу культурологічного, інформаційного, екологічного, валеологічного, правового, економічного, соціального, духовного, соціального тощо).

До чинників освітнього середовища відноситься сукупність явищ і процесів, які в предметно-рекреаційному, просторово часовому, інформаційному, комунікативно-діяльнісному, морально-психологічному та інших аспектах пов'язані з освітнім процесом, є його умова. У цьому сенсі проектування і створення освітнього середовища включає систему цілеспрямованих дій щодо актуалізації предметних, інформаційних, психологічних, чинників, що забезпечують підтримку цілеспрямованої науково-педагогічної діяльності учителів і саморозвитку учнів.

## Література

1. Онишук Л. А. Проектування освітнього середовища гімназії. *Педагогічна освіта: теорія і практика* / голов. ред. Лабунець В. М. Кам'янець-Подільський, 2019. Вип. 24. Ч. 1. С. 161–167.
2. Трубачева С. Е. Психолого-педагогічні особливості проектування освітнього середовища гімназії [Psychological and pedagogical features of designing the educational environment of the gymnasium] // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». Випуск 2 (45). 2019. – С. 205–209.
3. Трубачева С. Е. Інтеграційні тенденції в проектуванні змістового складника освітнього середовища гімназії [Текст] / С. Е. Трубачева, О. О. Прохоренко, Ю. М. Люлькова // Проблеми реформування педагогічної науки та освіти: матеріали науково-практичної конференції (м. Ужгород, 15-16 лютого 2019 року). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2019. – С. 85–87.

## МЕТАПРЕДМЕТНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ГІМНАЗІЇ

**Трубачева С. Е.,**

*кандидат педагогічних наук,  
завідувач відділу інновацій та стратегій розвитку освіти  
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

**Ю. Люлькова,**

*науковий співробітник  
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти  
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

Одним із складників освітнього середовища гімназії є методичний блок: технології та методи організації навчання, орієнтовані на творчі, проектні та дослідницькі види діяльності. За дослідженнями А. Хуторського, метапредметне навчання розглядається як евристичне навчання – навчання, що ставить за мету конструювання учнем власного сенсу, цілей і змісту освіти, а також процесу його організації, діагностики й усвідомлення. Евристичне навчання для учня – безперервне відкриття нового (евристика – від грец. *heurisko* – знаходжу, відкриваю). Головним завданням в евристичному навчанні є творча самореалізація учня. Це здійснюється у такий спосіб. Учень отримує матеріал для конструювання, однак йому не дають готових знань про нього. Він створює продукт діяльності (гіпотезу, твір, виріб), а потім за допомоги учителя зіставляє його з історичними аналогами в цій галузі. У результаті учень переосмислює свій результат і відбувається його особистісне перетворення (зміна в почуттях, знаннях, здібностях і досвіді). Підсумком діяльності учня може бути і загальнокультурне надбання, коли учень досліджує культурно-історичні процеси.

Одним з аспектів творчості людини, що ґрунтується на плануванні, прогнозуванні, ухваленні рішень, розробці, науковому дослідженні є проектування. Проектування як діяльність містить певний інваріант розумових операцій, за якого спостерігається рух від визначення цілей до пошуку засобів, прорахунку результату і можливих наслідків у реалізації проекту: позиційне самовизначення – аналіз ситуації – проблематизація – концептуалізація (цілепокладання) – програмування (створення програми заходів щодо досягнення задуманого) – планування. Будь-яке проектування припускає рішення низки організаційних завдань, стратегії власне проектувальної діяльності, перебудови темпоральної структури діяльності людини (проектувальника) і його найближчого оточення[1; 2].

Орієнтовний перелік обов'язкових критеріальних вимог до сучасного тлумачення проектних технологій уміщує такі, як:

наявність освітньої проблеми, складність та актуальність якої відповідає навчальним запитам і життєвим потребам учнів;  
дослідницький характер пошуку шляхів вирішення проблеми;  
структурування діяльності відповідно до класичних стадій проектування;  
моделювання умов для виявлення та розв'язання учнями навчальної проблеми.

Основи метапредметного навчання достатньо ефективно реалізуються засобами технології розвитку критичного мислення. Критичне мислення – (дав.-гр. *κρίτικὴ τέχνη* – «мистецтво аналізувати, судження») – це наукове мислення, суть якого полягає в ухваленні ретельно обміркованих і незалежних рішень. Здебільшого йому притаманні такі властивості, як усвідомленість і самовдосконалення. Критичне мислення – це формулювання суджень відносно правдивості та реальності заяв або відповідей щодо розв'язання проблем. Отже, основне призначення критичного мислення – це розв'язання проблем (завдань), а головним результатом критичного мислення є судження. Формулювання гіпотез – це одне з ключових умінь у критичному розмірковуванні, оскільки наявність проблеми передбачає формулювання припущень щодо її розв'язку. Психологічно критичне мислення базується на прагненні до творчого пошуку, жадобі до знань.

Із прагматичної точки зору критичне мислення розглядається як науковий підхід до розв'язування широкого кола проблем – від буденних до професійних. Засновник Інституту Критичного мислення Метью Ліпман визначав критичне мислення як кваліфіковане, відповідальне мислення, що сприяє формуванню правильних суджень, самовдосконаленню та враховує контекст.

### Література

1. Трубачева С. Е. Дидактичні особливості метапредметних педагогічних технологій в умовах профільного навчання [Meta-subject didactic features of pedagogical technologies in the conditions of vocational training]. *Педагогічна освіта: теорія і практика* / голов. ред. Лабунець В. М. Кам'янець-Подільський, 2018. Вип. 24. Ч. 1. С. 271–277.

2. Трубачева С. Е. Можливості шкільного підручника у реалізації

педагогічних технологій в старшій школі [The possibility of school textbooks in the implementation of educational technology in high school]. *Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць* / ред. кол. ; голов. ред. О. М. Топузов / . К. : Пед. думка, 2018. Вип. 18. – С. 404-411.

## **СИСТЕМА 3D ІНТЕГРАЦІЇ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ УРАХУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ І ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

**Цимбалару А. Д.,**  
*доктор педагогічних наук,  
головний науковий співробітник  
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти  
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

Сприймання навколишнього світу дітьми цілісне. Тому пріоритетним завданням модернізації початкової освіти постає розроблення дієвих інструментів для забезпечення цілісного сприймання дитиною образу світу. З цією метою було створено систему 3D-інтеграції – через інтеграцію змісту на рівні програмного забезпечення, на рівні підготовки планів – календарного і плану виховної роботи та на рівні навчального забезпечення – інтегрованого посібника-журналу.

Сучасних дітей вирізняє соціальна активність. Саме на урахування цієї особливості спрямовано виокремлення першого вектору 3D системи – структурування змісту навколо стрижневих соціокультурних тем. Теми наближені до повсякденного життя дитини і наскрізно проходять через усі навчальні предмети. Також науково обґрунтованою є тривалість кожної теми – 1 тиждень. Саме цей термін є оптимальним для дітей 6-10 років, щоб підтримувати пізнавальний інтерес учнів. Виняток складають соціокультурні теми для 1-2 тижнів вересня і травня, які тривають довше, зважаючи на кількість робочих днів у цей час.

З метою реалізації другого вектору 3D системи дібрано табличну форму представлення календарного плану, де в певній за порядком колонці подано теми до кожного з шести предметів вивчення: англійська мова, українська мова, математика, всесвіт, арт-технології та інформатика (ІКТ) і фізична культура. Такий підхід дозволяє всім учителям-предметникам бачити теми, які вивчають учні на інших предметах і відповідно застосовувати ці знання на своїх предметах.

Індивідуальні особливості дитини враховано на третьому рівні системи 3D під час організації роботи на заняттях. Так, на заняттях сприймання нового матеріалу завдання дібрані таким чином, щоб задіяти аудіальний, візуальний та кінестетичний канали. На заняттях опрацювання сприйнятого матеріалу завдання дібрані з урахування аналітичного й синтетичного каналів. На

заняттях застосування опрацьованого матеріалу діяльність дітей організовується за її провідними для учнів молодшого шкільного віку видами. Це або ігрова, або навчальна діяльність. Реалізації такого підходу сприяє введення в освітній процес казкових персонажів, навчаючи яких у процесі гри, діти застосовують навчальний матеріал, який вони опанували. Крім цього активізувати такий провідний вид діяльності, як навчальна, допомагає організація роботи учнів над навчальними проектами.

Така індивідуалізація навчальної діяльності є наскрізною для всіх предметів вивчення і всіх занять з опрацювання кожної теми. Тож, система 3D інтеграції ґрунтується на принципі цілісності, оскільки дидактико-методичне та навчальне забезпечення розробляється системно: від проекту Концепції до навчальних програм – потім календарного плану – навчального забезпечення.

## **СИСТЕМА ВЕРБАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ В ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ КЛАСАХ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

**Цимбалару А. Д.**

*доктор педагогічних наук,  
головний науковий співробітник  
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти  
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

**Пархоменко Н. Є.**

*молодший науковий співробітник  
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти  
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

Для ефективної організації освітнього процесу в експериментальних закладах загальної середньої освіти, що здійснюють дослідно-експериментальну роботу всеукраїнського рівня «Дидактико-методичне і навчальне забезпечення реалізації концептуальних засад реформування початкової загальної освіти» (наказ МОН України №834 від 15.07.2016) було розроблено систему вербального оцінювання для учнів початкової школи. Презентуємо її основні положення.

Оцінювання – процес встановлення якісних та кількісних характеристик результатів навчання здобувачів початкової освіти.

Основними функціями оцінювання результатів навчання здобувачів початкової освіти є: інформаційна, мотиваційна, формувальна, коригувальна, розвивальна, виховна – відносно здобувачів освіти; нормативна, діагностувальна, інформаційна, аналітична, коригувальна, прогностична – відносно тих, хто надає освітні послуги: вчителя, закладу загальної середньої освіти.

Об'єктами оцінювання результатів навчання здобувачів початкової освіти є складники ключових і предметних компетентностей: розуміння сутності

предметів і явищ навколишнього світу, взаємозв'язків і відношень між ними; вміння набувати та застосовувати знання та навички; досвід творчої діяльності; ціннісні ставлення.

Під час оцінювання результатів навчання здобувачів початкової освіти презентованих як в усній, так і письмовій формах та практично до уваги беруть: якість результатів навчання – змістовність, правильність, усвідомленість, конкретність, узагальненість, системність, обсяг, повнота, глибина, дієвість, гнучкість, самостійність; способи навчальної діяльності – виконання за зразком, алгоритмом; виконання за аналогією; виконання в нових ситуаціях; досвід елементарної творчої діяльності – частково-пошуковий і пошуковий рівні; досвід емоційно-ціннісного ставлення до самого себе, до навколишнього світу, у тому числі до інших людей – наявність/відсутність емоцій, стимулів і бажань та вияв позитивних/негативних почуттів пов'язаних з освітнім процесом; культура мовлення – послідовність викладу матеріалу, правильне вживання термінів; охайність (для письмових робіт), виразність, впевненість (для усних робіт).

Оцінювання результатів навчання здобувачів початкової освіти здійснюють із пріоритетом на формувальній функції відносно здобувача освіти (формувальне оцінювання) і на нормативній функції – відносно тих, хто надає освітні послуги (нормативне оцінювання). Оцінювання результатів навчання в 1-4 класах з усіх предметів інваріантного і варіативного складників навчального плану здійснюють вербально.

Результатом вербального оцінювання є оцінка, виражена в оцінних судженнях, що характеризують процес формування ключових і предметних компетентностей та досвід їх застосування, а також особистісний розвиток учнів, зокрема, самостійність, відповідальність, комунікативність, уміння працювати в групі, ставлення до навчальної праці, рівень прикладених зусиль, сформованість навчально-пізнавальних інтересів, ціннісних орієнтирів та загально навчальних умінь тощо. В оцінному судженні зазначають прогрес здобувача освіти відносно нього самого та рекомендації щодо подолання, за їх наявності, утруднень здобувача освіти у досягненні очікуваних результатів навчання відповідно до програмових вимог. Оцінні судження мають бути об'єктивними, чіткими, конкретними, неформальними. Оцінні судження можуть бути як усними, так і письмовими. Письмові оцінні судження фіксують у робочих зошитах, зошитах для діагностичних робіт здобувача освіти, а усні озвучують або конфіденційно, або публічно. При цьому оцінні судження, озвучені публічно, мають бути виключно позитивними. Письмові оцінні судження є конфіденційною інформацією, доступною лише для здобувача освіти та його батьків (або осіб, що їх замінюють). Усні оцінні судження можуть формулювати як учителі, так і, в процесі само- та взаємооцінювання, здобувачі освіти.

Недопустимим є ранжування оцінних суджень та приведення їх до певних оціночних шкал, а також використання зовнішніх атрибутів (зірочки, квіточки, прапорці тощо), у разі їх співвіднесення з певними балами чи рівнями

навчальних досягнень здобувачів освіти. Також неприпустимим є порівняння робіт та результатів навчання здобувачів освіти.

Загальні положення є підґрунтям, на основі якого розробляються конкретизовані положення щодо оцінювання результатів навчання здобувачів початкової освіти.

## **ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ УМІНЬ САМОКОНТРОЛЮ ТА ОЦІНКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ**

**Чорноус О. В.,**

*кандидат педагогічних наук,*

*старший науковий співробітник*

*відділу інновацій та стратегій розвитку освіти*

*Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

Становлення учня як суб'єкта навчальної діяльності пов'язано з оволодінням ним контролю і оцінки, з умінням здійснювати їх самостійно, без допомоги і втручання вчителя. Уміння самоконтролю за результатами навчання та їх самооцінка – є одним з важливих загальнонавчальних умінь учнів та складовою регуляторного блоку їх загальнонавчальних компетентностей в умовах профільного навчання. Значну роль у підвищенні якості формування умінь самоконтролю та оцінки навчальних досягнень в умовах профільного навчання старшокласників відіграють мультимедійні технології.

Мультимедіа – це представлення об'єктів і процесів не традиційним текстовим описом, а з допомогою фото, відео, графіки, анімації, звуку, тобто у всіх відомих формах. Одна сторінка тексту містить близько 2 Кбайт інформації. Викладач вимовляє цей текст приблизно протягом 1-2 хвилин. За ту ж хвилину повноекранне відео приносить близько 1,2 Гбайт інформації. Ось чому "краще один раз побачити, ніж сто разів почути". Методика використання мультимедійних технологій у формуванні умінь самоконтролю та оцінки навчальних досягнень старшокласників в умовах профільного навчання передбачає: удосконалення системи управління навчанням на різних етапах, посилення мотивації навчання, поліпшення якості навчання і виховання, що підвищить інформаційну культуру учнів, підвищення рівня підготовки учнів в галузі сучасних інформаційних технологій, демонстрацію можливостей комп'ютера не лише як засобу для гри, а і самоконтролю та оцінки навчальних досягнень старшокласників. Дидактичні можливості мультимедійних засобів навчання можна стисло визначити так: посилення мотивації навчання; активізація навчальної діяльності учнів та їх ролі як суб'єкта навчальної діяльності (можливість обирати послідовність вивчення матеріалу, визначення міри і характеру допомога та ін.); індивідуалізація процесу навчання та розширення меж самостійної діяльності, а саме: формування уміння самоконтролю та оцінки навчальних досягнень; урізноманітнення форм і типів

подання інформації та навчальних завдань; створення навчального середовища, яке забезпечує "занурення" учня у певні соціальні та виробничі ситуації; забезпечення негайного зворотнього зв'язку, можливість рефлексії та ін. Дидактичні можливості мультимедійних технологій сприяють формуванню умінь самоконтролю та оцінки навчальних досягнень що допомагає вирішити наступні дидактичні завдання: засвоїти базові знання з предмета, систематизувати засвоєні знання, сформувати навички самоконтролю та оцінки навчальних досягнень, сформувати мотивацію до навчання в цілому в умовах профільного навчання зокрема, надати навчально-методичну допомогу старшокласникам у самостійній роботі над навчальним матеріалом. Використання мультимедійних технологій профільного навчання найбільш оптимально і ефективно відповідає триєдиній дидактичній меті уроку:

освітній аспект - сприйняття учнями навчального матеріалу, осмислення зв'язків і відносин в об'єктах вивчення;

розвиваючий аспект - розвиток пізнавального інтересу в учнів, уміння узагальнювати, аналізувати та контролювати, порівнювати та оцінювати, активізація творчої діяльності учнів;

виховний аспект - виховання наукового світогляду, вміння чітко організувати та контролювати самостійну і групову роботу, виховання почуття товариства, взаємодопомоги.

Переваги, пов'язані із можливостями застосуванням мультимедійних технологій дозволяють підвищити ефективність як діяльності педагога, так і самих учнів за рахунок цілого ряду факторів:

- процес навчання охоплює всіх учнів, їх поведінка при цьому контролюється педагогом і однокласниками;

- самоконтроль старшокласників забезпечує функціонування внутрішнього зворотнього зв'язку в процесі навчання, сприяє отриманню учнями інформації про повноту та якість вивчення програмного матеріалу, міцності сформованих умінь та навичок, складностях та недоліках що виникли та не викликає стресової реакції.

Мультимедійні програмні засоби володіють великими можливостями у відображенні інформації, значно відрізняються від звичних, і роблять безпосередній вплив на мотивацію учнів, швидкість сприйняття матеріалу і, таким чином, на ефективність формування самоконтролю та оцінки навчальних досягнень старшокласників в умовах профільного навчання. При використанні мультимедійних технологій в освітньому середовищі необхідно насамперед враховувати психофізіологічні закономірності сприйняття інформації з екрану комп'ютера, телевізора, проекційного екрану. Робота з візуальною інформацією, яка подається з екрана, має свої особливості, оскільки при тривалій роботі викликає стомлення, зниження гостроти зору. Особливо трудомісткою для людського зору є робота з текстами. Застосування дидактичних можливостей мультимедійних технологій у формуванні умінь самоконтролю та оцінки навчальних досягнень старшокласників в умовах профільного навчання передбачає необхідність ознайомлення з їх специфікою,



особливостями структури, функцій, усталеними характеристиками. Дослідницька діяльність, самоконтроль та оцінка навчальних досягнень дозволяє учням увійти в культурний простір самовизначення: виявити схильності до ведення науково-дослідної діяльності; розвинути інтерес до пізнання світу, сутності процесів і явищ (науки, техніки, мистецтва, природи, суспільства тощо); розвинути вміння самостійно, творчо мислити та допомогти у виборі професії.

### **Література**

1. Дидактичні основи створення аудіовізуальних електронних засобів для середньої загальноосвітньої школи: монографія / Волинський В.П., Чорноус О.В., Якушина Т.В., Красовський О.С. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 320 с.

2. Трубачева С. Е. Формування навчальних компетентностей в умовах професійно зорієнтованого освітнього середовища навчального закладу [Текст] / С. Е. Трубачева, С. І. Трубачев // Педагогіка: традиції і інновації: Матеріали ІУ Міжнародної науково-практичної конференції (г. Запорозьке, 17-18 лютого 2017 г.) — Херсон : Издательский дом "Гельветика", 2017. – Ч II. – С.105-108.

3. Васьківська Г. О. Дидактичні умови реалізації інтерактивних технологій навчання у процесі формування у старшокласників системи знань про людину / Г. О. Васьківська // Молодь і ринок. – 2013. – №1 (96). – С. 18–22.

## **ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ**

**Чорноус О. В.**

*кандидат педагогічних наук,  
старший науковий співробітник  
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти  
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ*

**Чабанна Н. В.**

*заступник директора з НВР гімназії №290*

Значну роль у підвищенні якості освітнього середовища в умовах профільного навчання старшокласників відіграють мультимедійні технології. Мультимедіа (multi – багато, media – способи, засоби) – це подання об'єктів і процесів у всіх відомих на сьогоднішній момент формах: звук, фото, відео, графіка. Мультимедійні технології навчання – всі технології, що використовують спеціальні технічні засоби (комп'ютер, аудіо, відео). Це широкий спектр цифрових технологій, що використовуються для створення, передавання й поширення інформації та надання послуг (комп'ютерне обладнання, програмне забезпечення, телефонні лінії, стільниковий зв'язок,

електронна пошта, стільникові та супутникові технології, мережі бездротового і кабельного зв'язку, Інтернет).

Мультимедійні засоби, що використовуються в системі освіти можна розділити на апаратні і програмні. Апаратні засоби це комп'ютер (універсальний пристрій для обробки інформації), клавіатура і миша – пристрій для введення текстової інформації та маніпулювання екранними об'єктами, важливу роль ці пристрої мають для учнів з проблемами здоров'я, принтер (дозволяє фіксувати на папері інформацію), пристрої для записування візуальної та звукової інформації (сканер, фотоапарат, відеокамера тощо) дають можливість включати в навчальний процес інформаційні образи навколишнього світу. Керовані комп'ютером пристрої дають можливість старшокласникам та учням різних рівнів здібностей освоїти принципи і технології автоматичного управління, дозволяють ефективно використовувати наявні інформаційні, технічні, часові (людські) ресурси. Також відбувається загальний доступ до глобальної інформаційної мережі Інтернет, аудіо-, відео засоби забезпечують ефективно комунікативне середовище для самостійної роботи та масових заходів в умовах профільного навчання старшокласників. Програмні засоби загального призначення та пов'язані з апаратними (драйверами тощо) дають можливість роботи з усіма видами інформації: віртуальні конструктори для створення символічних моделей реальності, тренажери для відпрацювання автоматичних навичок роботи з інформаційними об'єктами: введення тексту, оперування з графічними об'єктами на екрані, електронні підручники – підвищують ефективність і оптимізують самостійність вчителя і учня в умовах профільного навчання, тощо. Інформаційні системи управління забезпечують проходження інформаційних потоків між всіма учасниками освітнього процесу: учнями, вчителем, адміністрацією, батьками, громадськістю [1, с.21].

Можна виділити деякі можливості застосування мультимедійних технологій у самостійній роботі для підвищенні ефективності профільного навчання старшокласників: самостійний пошук потрібного наукового матеріалу в електронному каталозі бібліотеки навчального закладу, робота в ході реферування, конспектування, анотування, цитування, для автоматичного перекладу текстів за допомогою перекладачів, зберігання та накопичення інформації і т.д. Методи і прийоми застосування засобів мультимедіа в процесі самостійної роботи старшокласників спрямовані на формування компетентностей у галузі інформаційної діяльності, виховання інформаційної культури [4, 1с.106]. Розглядаючи профільне навчання, можна назвати загальнодидактичні методи: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, дослідницькі, корекції знань учнів, стимулювання і мотивації навчання та ін. Застосування мультимедійних технологій у самостійній роботі старшокласників для підвищенні ефективності в умовах профільного навчання, вносить певну специфіку у відомі загальнодидактичні методи навчання [2, с.394]. Так пояснювально-ілюстративні методи в процесі використання мультимедійних технологій можуть помітно підвищувати пізнавальну

активність старшокласників за рахунок збільшення наочності та емоційної насиченості (звук, відео, анімація та інші мультимедійні ефекти). У процесі навчання з застосуванням мультимедійних технологій можна активізувати методи корекції знань старшокласників, оскільки відомо, що для учнів можливість попрацювати за комп'ютером додатковий час є сильним стимулом.

Методи застосування мультимедійних технологій при викладанні профільних дисциплін спрямовані на вдосконалення процесу навчання в рамках заданої наукової галузі знання. Якщо в процесі профільного навчання мультимедійні технології можуть виступати як засіб навчання, і як об'єкт вивчення, то в процесі викладання вони можуть бути тільки засобом навчання. Названі вище загальнодидактичні методи навчання так само будуть мати місце і збережуть свою специфіку, що в кінцевому рахунку буде сприяти підвищенню якості та ефективності профільного навчання старшокласників за рахунок збільшення пізнавального інтересу учнів, можливості індивідуалізації навчання, інтенсифікації методів корекції знань учнів без збільшення робочого часу вчителя. Дидактичні можливості мультимедійних технологій сприяють формуванню умінь самоконтролю та оцінки навчальних досягнень що допомагає вирішити наступні дидактичні завдання: засвоїти базові знання з предмета, систематизувати засвоєні знання, сформувати навички самоконтролю та оцінки навчальних досягнень, сформувати мотивацію до навчання в цілому в умовах профільного навчання зокрема, надати навчально-методичну допомогу старшокласникам у самостійній роботі над навчальним матеріалом. Використання мультимедійних технологій найбільш оптимально і ефективно відповідає триєдиній дидактичній меті уроку: освітній аспект - сприйняття учнями навчального матеріалу, осмислення зв'язків і відносин в об'єктах вивчення; розвиваючий аспект - розвиток пізнавального інтересу в учнів, уміння узагальнювати, аналізувати та контролювати, порівнювати та оцінювати, активізація творчої діяльності учнів; виховний аспект - виховання наукового світогляду, вміння чітко організувати та контролювати самостійну і групову роботу, виховання почуття товариства, взаємодопомоги [3, с.299].

Застосування мультимедійних технологій у процесі вивчення більшості предметів дає можливість реалізувати принцип «навчання із захопленням», і тоді будь-який предмет має рівні шанси стати улюбленим.

### **Література**

1. Васьківська Г. О. Дидактичні умови реалізації інтерактивних технологій навчання у процесі формування у старшокласників системи знань про людину / Г. О. Васьківська // Молодь і ринок. – 2013. – №1 (96). – С. 18–22.

2. Заболотний В. Ф. Впровадження мультимедіа під час вивчення методики навчання фізики: збірник наукових праць. Педагогічні науки. Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. Вип. 43. С.392-399.

3. Трубачева С. Е., Чорноус О.В. Метапредметна діяльність старшокласників в умовах профільного навчання. Науковий вісник

Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2016. Випуск 1 (38). С. 298-302.

4. Трубачева С. Е. Формування навчальних компетентностей в умовах професійно зорієнтованого освітнього середовища навчального закладу [Текст] / С. Е. Трубачева, С. І. Трубачев // Педагогіка: традиції і інновації: Матеріали ІУ Міжнародної науково-практичної конференції (г. Запорозжє, 17-18 лютого 2017 г.) — Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2017. – Ч II. – С.105-108.

## **ЗМІНА ФІЛОСОФІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРОЄКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ГІМНАЗІЇ**

**Самійлик А. С.**

*ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж» імені І. Я. Франка,  
Україна*

Реформування загальної середньої освіти, яке зумовлює необхідність зміни філософії професійної діяльності вчителя Нової української школи, його світобачення, вміння долати стереотипи і впливати на трансформацію власного характеру, актуалізує проблему розвитку його професійної компетентності.

У контексті заявленого критичного осмислення потребує трансформаційне навчання ( Дж. Мезіроу), яке розкриває сутність когнітивного процесу дискурсивної і ментальної конструкції досвіду, внутрішні смисли його змісту й рефлексії. Як свідчать результати практики, цей вид навчання сприяє інтерпретації вчителем власного досвіду через рефлексію і призводить до зміни його особистісної, когнітивної і ціннісної сфер із позицій нових очікувань.

Тренінги, ділові ігри, дискусії як ефективні форми трансформаційного навчання сприяють активній комунікації вчителя, оприлюдненню проблем, дають можливість визначати особистісні установки, долати стереотипи, по-новому інтерпретувати набутий досвід, формулювати й реалізовувати власні цілі, а не чужі ідеї, сприяють розвитку критичного мислення, підвищують відповідальність за результати педагогічної діяльності і професійний розвиток.

За Дж. Мезіроу новий рівень трансформаційного розвитку визначають десять «кроків», які змінюють світоглядні позиції. Ними є: дезорієнтуюча дилема; самоаналіз як відмова від колишніх переконань і перехід до нових ціннісних орієнтацій (супроводжується станом дискомфорту, порушенням «емоційних меж»); критичне оцінювання припущень (переоцінювання базових переконань); визнання того, що невдоволення собою і процес трансформації є взаємозумовленими; вивчення можливостей для нових ролей, відносин і дій; планування послідовності дій у контексті майбутнього; набуття нових знань і навичок для втілення планів у життя; набуття компетентності й упевненості в

собі для виконання нових ролей і вибудовування нових відносин; реінтеграція свого життя на основі умов, продиктованих новою смисловою перспективою.

Дослідники заявленої проблеми вважають, що в освітньому процесі доросла людина зможе об'єднати нові життєві орієнтири, соціальні ролі, професійні компетентності, знання й можливості з так званими «старими», щоб досягти стану балансу і відчутти комфорт від реструктурованої за рахунок нового розуміння і нових смислів системи світоглядних орієнтацій.

Теорія трансформаційного навчання дасть змогу більш об'єктивно зрозуміти мету навчання педагогічних працівників, створити комфортні умови для висловлювання ними власних цінностей, суджень, цілей, професійних планів незалежно від вказівок; внести зміни в освітній процес, які корелюють з трансформацією набору переконань дорослої людини через критичну рефлексію; сприяти перевірці хибних переконань за допомогою дискурсу, що впливає на зміну внутрішньої рефлексії і критичного оцінювання.

За переконаннями вчених таке розуміння природи трансформаційного навчання надасть учителю можливість обґрунтовувати вибір освітньої практики, спрямує фахівця від однієї системи орієнтацій, яка втратила релевантність у нових соціальних контекстах, до системи орієнтацій, яка є внутрішньо більш диференційованою та деталізованою, саморефлексивною й здатною інтегрувати новий досвід (як власний, так і досвід інших).

З метою вдосконалення умов розвитку професійної компетентності учителя актуальними залишаються вихідні положення андрагогіки (С. Зміюв). згідно з якими домінуюча роль у навчанні належить тому, хто навчається; а освітній процес вибудовується на таких принципах навчання, як: пріоритетність самостійного навчання; спільна діяльність суб'єктів навчання; застосування набутого досвіду, його коригування; індивідуальний підхід до навчання; елективний характер освітньої діяльності; рефлексивність; затребуваність результатів навчання; системність навчання; актуалізація результатів навчання.

### **Література**

1. Горбунова, Л. С. 2013. Теорія трансформаційне навчання: освіта для дорослих в умовах «Плинної сучасності». Філософія освіти. [online] № 2. с. 66-114. Режим доступу: <<http://cyberleninka.ru/article/n/teoriya-transformativnogo-navchannya-osvita-dlya-doroslih-v-umovah-plinnoyi-suchasnosti>>
2. Дернова, М. Г., 2014. Основні положення теорії трансформаційного навчання дорослих. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки, № 5, с. 15-20.

## **МОЖЛИВОСТІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

**Сойнова Н. І.**

*ВКНЗ «Коростишівський педагогічний коледж» імені І. Я. Франка,  
Україна*

**Самійлик А. С.**

В епоху інформаційно-технічних технологій і нових ліній зв'язку всесвітня мережа Інтернет стрімко охопила усі сфери життєдіяльності людини. Особливо широкої популярності мережа набула серед студентів закладів вищої освіти. За її допомогою молоді люди мають можливість отримувати інформацію з різних джерел, розвивати практичні уміння щодо її пошуку та аналізу, розвивати навички критичного мислення [1].

Одним із чинників активного використання мережі Інтернет, перевагою над іншими засобами навчання є її багатофункціональність. Користувачам не потрібно витрачати багато часу на пошуки потрібної інформації чи книги в бібліотеці, тому що майже всю інформацію можна знайти в Інтернеті, більшість друкованих видань оцифровані, існують в електронному варіанті. Багатофункціональністю мережі Інтернет як її пріоритетною властивістю кваліфіковано користуються студенти закладів вищої освіти [1].

Окрім цього мережа Інтернет надає доступ до різних наукових і наукових ресурсів, яких неможливо знайти в інших джерелах, зокрема в книжках, журналах, газетах тощо. Окрім того, користувачі мережі Інтернет отримують широку можливість побачити і дізнатися про щось нове, незвідане, перебуваючи в різних місцях країни, світу, обмінюватися інформацією графічно, тим самим покращувати свій рівень знань [1].

Реформа загальної середньої освіти висуває нові вимоги до підготовки майбутніх учителів початкових класів. Наразі знайти необхідну інформацію не є проблемою для пересічного суб'єкта учіння. Проте кваліфіковано нею скористатися зможе не кожен. Це пояснюється тим, що в інформаційному суспільстві змінилася роль учителя, який перестав бути єдиним джерелом знань для студентів, бо сьогодні вони отримують значну кількість інформації через мережу Інтернет.

Оскільки професійна підготовка майбутнього фахівця включає теоретичну і практичну складову, то саме мережа Інтернет відкриває широкі можливості для організації і здійснення освітнього процесу. Використання нових інформаційних технологій у поєднанні з традиційними методами є інноваційною системою, яка безпосередньо впливає на якість і результати навчання студентів.

Можна виокремити декілька основних сучасних тенденцій розвитку ІКТ в освітньому процесі. Одна з провідних – створення єдиного освітнього простору. Очевидним є той факт, що для стимулювання студентів до оволодіння системою знань, необхідних для упровадження медіаосвітніх технологій у професійну діяльність, варто використовувати електронне освітнє середовище навчального закладу, можливість доступу до електронних ресурсів і дистанційного навчання [3, с. 62].

Для ефективної підготовки майбутніх фахівців надзвичайно важливим є єдине інформаційне середовище викладача і студентів за допомогою пакету

хмарних сервісів Google. Classroom є унікальним додатком Google, оскільки розроблена саме для освітніх потреб. Ця платформа дозволяє викладачеві використовувати інтегровані інструменти пакету Google. Google Клас допомагає викладачам організувати стандартний навчальний процес через інтернет. За допомогою цього додатку можна: створювати навчальні групи і доповнювати їх студентами; відправляти завдання, організувати тематичні обговорення зі студентами; отримувати завдання через сервіс, виконувати його онлайн в Google Документах і прикріплювати свою роботу до завдання; усі документи зберігати в структурованому вигляді в каталогах на Google Диску, завдяки чому можна не турбуватися, що робота загубиться чи залишиться вдома; перевіряти роботи, виставляти оцінки і писати коментарі (список виконаних робіт у реальному часі оновлюється в панелі викладача); використовувати функції для організації індивідуальних занять [2].

Кожен учасник повинен мати зареєстрований обліковий запис Google для навчання. Збереження даних користувача відбувається в Інтернеті і забезпечує можливість одержувати доступ до них у будь-який час і з будь-якого пристрою. У класі зручно працювати і викладачам, і студентам, оскільки сервіс забезпечує користувачів інтерфейсом і можливостями, необхідними для організації і здійснення освітнього процесу. Сервіс Google Classroom дозволяє викладачам не тільки давати завдання, а й розсилати оголошення або створювати тематичні обговорення. У студентів є можливість відповідати на запитання викладачів і обмінюватися матеріалами з іншими. Все це збереже багато часу і ліквідує паперову тяганину [4].

Основні елементи діяльності студентів і викладачів можна реалізувати за допомогою інтерактивної дошки, персонального комп'ютера, ноутбука, планшета, мобільного телефону тощо та відповідних програмних засобів.

Сьогодні важко здивувати учнів початкових класів, викликати у них інтерес до вивчення навчального предмета, відвідування гуртка, використовуючи вже знайому їм мультимедійну презентацію, відеоролик чи уривок з навчального відеофільму. Дітей цікавлять інтерактивні вправи. Їх виконання дає їм можливість відразу побачити результат своєї інтелектуальної праці. Онлайн-сервіс LearningApps.org є конструктором для розроблення завдань, які можна використовувати на будь-яких уроках і в позаурочний час. Такий конструктор Learningapps призначений для розроблення і зберігання інтерактивних вправ із різних предметів. За допомогою них учні зможуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі, що сприятиме формуванню їхнього пізнавального інтересу.

Кожен із ресурсів можна не лише використати на уроці, а й змінити, урахувавши власні потреби, чи розробити подібний або зовсім новий навчальний модуль, який можна зберігати у власному «кабінеті», створивши акаунт в онлайн-сервісі середовищі. Для роботи варто ознайомити студентів з вправами, які розробили інші автори.

Отже, основною метою підвищення якості професійної освіти є розроблення нових освітніх технологій, здатних модифікувати традиційні форми представлення інформації. Відповідно до сучасних вимог інформаційного суспільства майбутні учителі мають перебувати в тісній взаємодії з ним.

Словесник Євген Ільїн відзначає: «Посередній учитель викладає, гарний – пояснює, видатний – показує, великий – надихає». Сучасному освітянському загалу варто врахувати це для формування нової ролі вчителів як наставників, модераторів і тьюторів. Використання Інтернет ресурсів не замінять викладача, але варто активно використовувати інформаційні технології, що сприятимуть якісній підготовці майбутніх учителів до професійної діяльності. Безумовно, за таким форматом навчання – майбутнє.

### Література

1. Биков В. Ю. Класифікація засобів навчання / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання: зб. наук. праць / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К.: Атака, 2005. – 272 с.

2. Kulowiec G. Introduction to Google Classroom [Електронний ресурс] / Greg Kulowiec // Edudemic. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.edudemic.com/introduction-googleclassroom/>.

3. Петухова Л. Є. Інформатичні компетентності майбутнього вчителя початкових класів (В моделі трисуб'єктної дидактики): [Навчально-методичний посібник] / Л. Є. Петухова. – Херсон: Атлант, 2010, 444 с.

4. Сведения о Google Классе [Електронний ресурс] // Google Inc.. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://support.google.com/edu/classroom/answer/6020279?hl=ru>.

## ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ УЧИТЕЛЯ В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

**Оскирко О. П.**

*учитель української мови та літератури  
школа I-III ступенів №275 імені Кравчука Володимира, м. Київ*

Початок ХХІ століття характеризується дуже швидкими і глибинними трансформаціями всіх сторін суспільного життя. З одного боку, надзвичайно швидко зростають тенденції до утворення єдиного світового простору - європейського, економічного, політичного, освітнього. З іншого боку, на рівні держави простежуються чинники, основу яких складають такі культурно-національні особливості, як історична спадщина, духовність, ментальність і освіченість народу [4, с. 4].

Сучасна освіта повинна готувати людину, котра здатна жити в надзвичайно глобалізованому і динамічно змінному світі, сприймати його



змінність як суттєву складову власного способу життя. Глобалізація, трансформаційні процеси та неперервна інформаційна змінність зумовлюють включення людини в дуже складну систему суспільних взаємовідносин, вимагають від неї здатності до нестандартних і швидких рішень.

В умовах інформаційного суспільства знаннєве навчання поступово втрачає свій сенс. Величезний потік інформації, яка старіє швидше, ніж учень закінчує школу, вже неможливо вмістити до шкільної програми. Тобто треба вчити „вічним істинам” й умінню оновлювати свій культурний досвід, вчити дитину знаходити їх та користуватися ними.

Запровадження компетентісного підходу в освіті базується на чотирьох принципах: навчатися разом; навчитися отримувати знання; навчитися працювати; навчитися жити. Компетентісний підхід на перше місце ставить не поінформованість учня, а вміння на основі знань вирішувати проблеми, що виникають у різних ситуаціях.

До пріоритетних напрямів інформатизації навчальних закладів належать: оснащення школи сучасними інформаційними засобами; інформатизація процесу навчання й виховання, система управління школою; участь у проектах (всеукраїнських і міжнародних) тощо. Усе це визначає розвиток інформаційно-освітнього середовища школи та висуває особливі вимоги до такого аспекту соціального буття як інформаційна культура вчителя.

Концепція Національної програми інформатизації спрямовує інформатизацію освітньої галузі на формування й розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту управління закладами освіти, упровадження інформаційних технологій навчання й тестування в освітньому процесі школи.

У сучасних умовах учителю для успішної професійної діяльності потрібно досконало володіти інформаційними технологіями. Технології, які покладені в основу формування інноваційного простору школи, за своєю природою є цілісними педагогічними технологіями. Вони забезпечують суб'єкт-суб'єктивний характер освітнього процесу [5, с. 57]. Одним із основних аспектів інформатизації навчальних закладів є практичне застосування інформаційних комп'ютерних технологій в освітньому середовищі школи.

Сучасна управлінська діяльність, з одного боку, перевантажена паперовими документами, звітами, графіками, планами, інформацією, довідками тощо, з іншого - , досьогодні не існує єдиної стандартизованої системи документообігу. Для ефективного опрацювання наявних відомостей у школах створюються інформаційні простори, що забезпечують всіх учасників освітнього процесу своєчасною і потрібною інформацією та можливістю підтримувати зворотній зв'язок.

Упровадження інформаційних технологій визначає нові напрями взаємодії вчителя й учня, забезпечує підвищення якості та доступності навчання шляхом активізації діяльності учня. Вчитель водночас є споживачем інформаційних ресурсів закладу і керівником навчально-пізнавальної діяльності учня на уроці. Комп'ютер у школі повинен використовуватися не

тільки як об'єкт навчання на уроках інформатики, а як дидактичний засіб у процесі вивчення предметів навчального плану.

Вагомим чинником успішної реалізації інформатизації освіти є впровадження в навчальний процес інтерактивних методів навчання із застосуванням педагогічних програмних засобів. Педагогічні програмні засоби дають можливість вивчати світ не лише за допомогою текстів і зображень, а й дають змогу створити активне кероване комунікативне середовище, в якому здійснюється навчання. Використання електронних засобів навчання дає учителю необмежені можливості для творчої діяльності.

Застосування в освітньому процесі школи освітніх тенденцій здійснюється з урахуванням програмних засобів: інформаційно-довідникові системи з навчальним матеріалом; тренажери з розв'язування задач; програми контролю знань і тестування; програмне забезпечення з базових дисциплін. Вочевидь, що найважливішою складовою освітнього процесу є не комп'ютери, а вчителі, озброєні методиками застосування комп'ютерних технологій. Тому в сучасних умовах навчання одним із найважливіших, пріоритетних завдань є оволодіння педагогічними працівниками саме інформаційно-комунікаційними технологіями, формування інформаційної культури вчителя.

*Отже*, сучасна освіта є способом соціалізації особистості й забезпечення наступності поколінь, досягнень науки і техніки, середовищем спілкування та залучення до світових цінностей тощо. Освіта прискорює процес розвитку і становлення людини як особистості, забезпечує формування духовних і моральних принципів людини та її світогляду.

#### **Література**

1. Андрущенко В. П. Модернізація освіти: політика і практика // Педагогіка і психологія. № 3. 2002. С. 12.
2. Бакуменко В. Методологічна база державно-управлінських рішень // Вісник УАДУ. 2000. № 1. С. 5-19.
3. Балл Г. О. Особистісна свобода і гуманізація освіти // Практична психологія та соціальна робота . 2001. № 1. С. 3.
4. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти / В. Кремень. К: Грамота. 2005. 448 с.
5. Химинець В. В. Інноваційно-освітня діяльність / В. Химинець. – Ужгород. 2007. 364 с.
6. Химинець В. В. Науково-методичні аспекти створення інноваційного середовища в освітніх закладах Закарпаття / В. Химинець // Освіта Закарпаття. 2012. № 15. С. 3-11.

### **ПРОФЕСІЙНА МАЙСТЕРНІСТЬ УЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ, ЇЇ ВПЛИВ НА ПРОЕКТУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

**Степанченко О. А.**

*учитель-методист*

*школа I-III ступенів №275 імені Кравчука Володимира, м. Київ*

Поняття «педагогічна майстерність» є полісемним. У педагогічній науці і практиці воно розглядається як найвищий рівень педагогічної діяльності, який проявляється в тому, що за відведений час учитель досягає оптимальних наслідків ( Н. Кузьміна); синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва та особистих якостей учителя; майстер педагогічної справи, яскрава особистість, мудра, чуйна, доброзичлива і принципова людина ( Ш. Амонашвілі).

Європейські учені і практики під педагогічною майстерністю розглядають практичне розгортання й утілення учителем у професійну діяльність сукупності інтелектуальних, психологічних і духовних якостей. Майстерність учителя прирівнюється до майстерності робітника або ремісника, майстра або митця. Погляд на вчителя як на робітника-функціонера педагогічної індустрії найбільш поширений у США. Учитель-ремісник діє на основі особистісного підходу до викладання, акцентуючи увагу на індивідуальному підході до учнів, а нормативні документи є лише загальним тлом його професійної діяльності.

В учителя-майстра переважає творчий підхід до навчального процесу. Діяльність учителя нагадує імпровізацію за обставин, що постійно змінюються, ніж дотримання педагогічних правил та алгоритмів. Інакше кажучи, ми маємо справу радше з майстром, ніж інженером.

Погляд на вчителя як на митця достатньо поширений у світі: його діяльність вважається настільки складною, такою, що не можна систематизувати. Під час занять він отримує величезну кількість інформації, на яку миттєво реагує. Тому вчительська діяльність є мистецтвом, яка потребує інтуїтивного відчуття, творчості, імпровізації. Ці якості спроможні проявитися тільки за умови певного відступу від формальних правил та алгоритмів педагогічної поведінки.

### **Література**

1. Кузьміна Н. В. Професіоналізм личности преподавателя и мастера производственного обучения Н. В. Кузьмина. - М.: Высшая школа, 1990. - 119 с.